

مهمترین نکات درس اول

- ۱) از قدیمی ترین دانش های بشری
  - ۲) پلی بین رشته های مختلف علوم که علوم طبیعی را به علوم انسانی پیوند می دهد.
  - ۳) هدف آن مانند سایر علوم، کمک به بهبود زندگی انسان
  - ۴) روش مطالعه: دید ترکیبی یا کلی نگری؛ زیرا اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با هم عمل می کنند.
- مفاهیم اساسی جغرافیا:
- ۱) مکان: بسیاری از فعالیت های انسان در جا و محلی معین انجام می شود. این جا و محل ها را مکان می گویند.
  - ۲) محل: خانه، مزرعه، مدرسه، کارخانه
  - ۳) روابط متقابل انسان با محیط
- واحی جغرافیایی:

- ۱) ناحیه کوهستانی (الف) بارندگی ۸۰۰ mm
  - ۲) ناحیه جنگلی خزر (الف) بارندگی ۱۲۰۰ mm
  - ۳) ناحیه بیابانی (الف) بارندگی ۵۰ mm
  - ۴) ناحیه شرعی (الف) بارندگی ۵۰ mm
- ب) خاک حاصلخیز
  - د) میزان دما $7-28^{\circ}C$
  - ب) خاک حاصلخیز
  - د) ساحل زیبای خزر
  - ب) اماکن تاریخی متعدد
  - د) دما $10-43^{\circ}C$
  - ب) رطوبت نسبی ۰/۸۰ درصد
  - د) دریا و تریخیر زیاد
- ج) محصولات کشاورزی گوناگون
  - ج) منابع آب فراوان
  - ج) روزهای آفتابی و درخشان
  - ج) روزهای آفتابی و شرعی

پدیده های جغرافیایی:

- ۱) پدیده های انسانی: ساخته دست بشر
- ۲) پدیده های طبیعی: انسان در ساخت آنها دخالتی ندارد.

- ۱- جغرافیا اولین بار توسط ..... معرفی شد. که پاسخ اراتوستن
  - ۲- جغرافیا شامل کلمات ..... و ..... است. که پاسخ Geo (زمین) - Graphy (ترسیم)
  - ۳- جغرافیا ..... بین رشته های مختلف علوم است که ..... را به ..... پیوند می دهد.
- که پاسخ پلی - علوم طبیعی - علوم انسانی

- ۴- تعریف جغرافیا از دیدگاه اراتوستن چیست؟ **پاسخ** مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
- ۵- از مفاهیم اساسی جغرافیا مکان را تعریف کنید و مثال بزنید. **پاسخ** بسیاری از فعالیتها در جا و مکان معنی انجام می شود. این جا و محل را مکان گویند. خانه، مزرعه، مدرسه، کارخانه
- ۶- دو عامل مهم در علم جغرافیا کدامند؟ **پاسخ** انسان و محیط
- ۷- محیط طبیعی چگونه بر محیط جغرافیایی تبدیل شد؟ **پاسخ** زمانی که انسان برای رفع نیازهایش وارد محیط طبیعی شد و آن را به نفع خود دگرگون نمود
- ۸- انسان چگونه محیط را از حال تعادل خارج کرده است؟ **پاسخ** به دلیل استفاده بی رویه از فناوری در محیط طبیعت
- ۹- عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی چندگونه است؟ **پاسخ** ۱۱ درک تون ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها، ۱۲ نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواستهها
- ۱۰- محیط طبیعی، یک مجموعه _____ است. **پاسخ** متعادل
- ۱۱- تعریف امروزی دانش جغرافیا چیست؟ **پاسخ** علم بررسی رابطه متقابل انسان و محیط به منظور بهبود زندگی بشر
- ۱۲- چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟ **پاسخ** از آنجا که جغرافیا تون متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می کند بنابراین شناخت تون ها و ظرفیت های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است
- ۱۳- چرا جغرافیا موضوعات را با دید ترکیبی یا کلی نگری مورد مطالعه و بررسی قرار می دهد؟ **پاسخ** زیرا اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می کنند
- ۱۴- جغرافیا یا دید _____ یا _____ موضوعات را مورد مطالعه و بررسی قرار می دهد. **پاسخ** ترکیبی - کلی نگری
- ۱۵- منظور از دید ترکیبی چیست و چه فایده های دارد؟ **پاسخ** مطالعه همه جانبه و جامع تمام پدیده ها و ویژگی های آن در یک مکان که به حل مشکل می پردازند یا طرح مناسبی ارائه می کنند.

فعالیت ۱-۱

*****

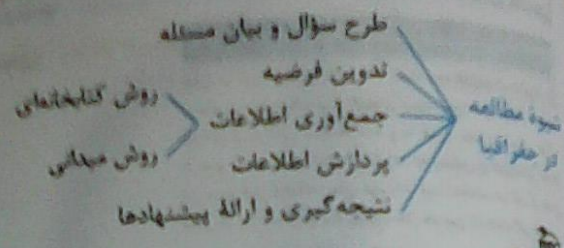
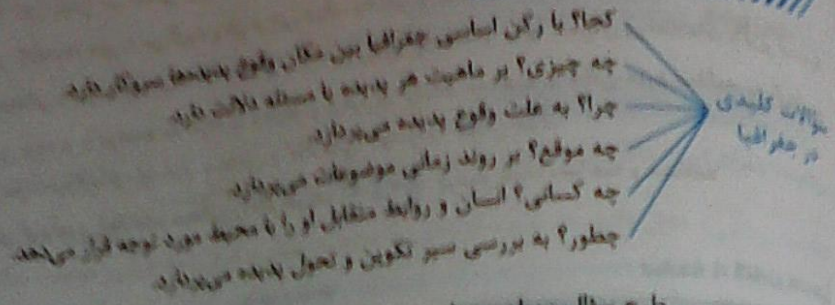
صفحه ۷ کتاب درسی

روستای پالنگان - مریوان - کردستان

- اگر بخواهید با دید ترکیبی، روستای زیر را مورد مطالعه قرار دهید، با توجه به شکل، چه سوالاتی برای آن طرح می کنید؟
- ۱) **پاسخ** آیا شیب قرارگیری روستا مناسب است؟
  - ۲) آیا وقوع سیل در این روستا امکان پذیر است؟
  - ۳) آیا امکان افزایش جمعیت (مهاجرت) به این روستا می باشد؟
  - ۴) آیا امکان توسعه روستا موجود می باشد؟
  - ۵) آیا آب کافی برای روستاییان وجود دارد؟

مهمترین نکات دروس

- ۱- رکن اساسی جغرافیا چیست؟ **پاسخ** مکان وقوع پدیدهها
- ۲- ماهیت هر پدیده با کدام سؤال مورد دلالت قرار می گیرد؟ **پاسخ** چه چیز
- ۳- شیوه مطالعه در جغرافیا چه مراحل را طی می کند؟ **پاسخ** ۱- طرح سؤال و بیان مسئله ۲- تدوین فرضیه ۳- جمع آوری اطلاعات، ۴- پردازش اطلاعات، ۵- نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها
- ۴- مطالعه ..... و ..... دیگران در طرح سؤال و بیان مسئله، مورد نیاز پژوهشگر است **پاسخ** سابقه و پیشینه مسئله- نتایج پژوهش
- ۵- در کدام مرحله، پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد؟ **پاسخ** طرح سؤال و بیان مسئله
- ۶- از مراحل حساس پژوهش است. **پاسخ** فرضیه سازی
- ۷- چرا فرضیه سازی از مراحل حساس پژوهش است؟ **پاسخ** زیرا فرضیهها در هر پژوهش نقش راهنما را دارد
- ۸- فرضیههای پژوهشگر به چه عواملی بستگی دارد؟ **پاسخ** میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او
- ۹- جغرافی دانان برای مطالعه و پاسخ گویی به سؤالات خود به ..... نیاز دارند. **پاسخ** اطلاعات
- ۱۰- جغرافی دانان، اطلاعات خود را از چه منابع و روشهایی به دست می آورند؟ **پاسخ** الف) روش کتابخانه ای، ب) روش های میدانی

- ۱۱- منظور از روش کتابخانه‌ای چیست؟
 پاسخ: این روش در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در برخی از آنها تمام اطلاعات پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش در آنجا انجام می‌شود.
- ۱۲- روش میدانی را توضیح دهید.
 پاسخ: در این روش، پژوهشگر برای جمع‌آوری اطلاعات ناگزیر است به محیط بیرون برود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه، به گردآوری اطلاعات بپردازد. در واقع، او باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به میدان ببرد.
- ۱۳- ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی را نام ببرید.
 پاسخ: پرسش‌نامه، مصاحبه و مشاهده

فعالیت ۱-۱

*****

به خبر داده شده توجه کنید و به سوالات کلیدی

جغرافیا پاسخ دهید

پاسخ

کجا؟ کن و سولقان

چه چیز؟ توفان

چرا؟ بارندگی و سیل

کی (چه وقت)؟ عصر یکشنبه ۲۸ تیر ۹۴

چه کسانی؟ تعدادی از شهروندان و کارگران چینی شاغل

چگونه؟ تعدادی از درختان شکسته شده و به همراه مقداری

سنگ حرکت کرده است

فعالیت ۲-۲

*****

صفحه ۱۶ کتاب درسی

آیا تاکنون موضوع جغرافیایی‌ای در اطراف شما بوده است که حس کنجکاوی شما را جلب کرده باشد؟ در جدول زیر، مسئله مورد نظر خود و موارد داده شده را تکمیل کنید.

پاسخ

نمونه

عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر A در دهه اخیر چیست؟
 به نظر می‌رسد خدمات آموزشی، درمانی و تفریحی و شغل، عامل افزایش جمعیت شهر A است.
 به سالنامه جمعیتی یک دهه اخیر مراجعه می‌کنیم و با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.
 بین تقاضای نیروی کار در شهر A و جذب جمعیت در آن رابطه مستقیم وجود دارد.

مراحل
سوال پژوهش
فرصت پژوهش
جمع‌آوری اطلاعات
تجزیه و تحلیل
نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

(کتاب ۲)

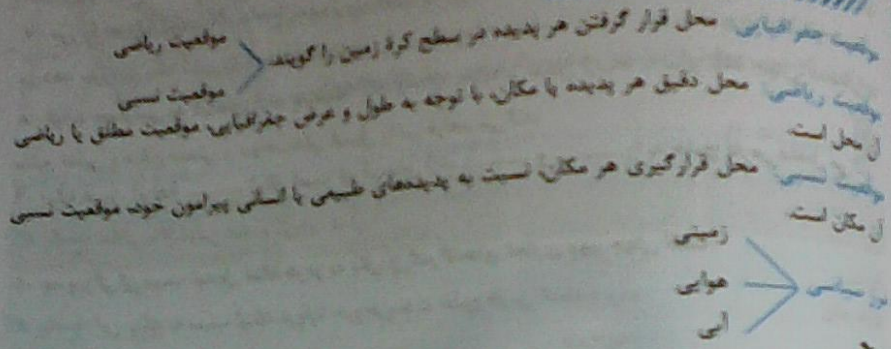
فصل ۲

جغرافیای طبیعی در ایران

موقعیت و پدیده‌های طبیعی

کتاب دوم

موقعیت نسبی

- ۱- انواع موقعیت جغرافیایی را نام ببرید. **پاسخ:** موقعیت ریاضی، موقعیت نسبی
- ۲- موقعیت ریاضی را تعریف کنید و موقعیت ریاضی ایران را بیان کنید. **پاسخ:** محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن است. ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۳۹ درجه در جنوب منطقه معتدله نیم کره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.
- ۳- همه پدیده‌ها _____ دارند. **پاسخ:** موقعیت نسبی
- ۱- منظور از موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن نسبت به _____ و _____ است. **پاسخ:** سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها و منابع اقتصادی
- ۲- به دلیل مجاورت _____ و _____ به ایران موقعیت نسبی ممتازی را داده است. **پاسخ:** خلیج فارس - تنگه هرمز
- ۳- اهمیت‌های مجاورت ایران با خلیج فارس و تنگه هرمز را بنویسید. **پاسخ:** ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا که در گذشته اهمیت داشته و اکنون نیز به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است.
- ۴- بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان، ذخایر با ارزش دارد، زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

۱۳. درآمدها و دلارهای ناشی از صدور و فروش نفت خام، منطقه خلیج فارس را به صورت یکی از توریست تر و ثروتمند جهان درآورده است و این بازار مصرف بزرگ، آن را به کانون توجه صادرکنندگان کالاهای صنعتی و غیرصنعتی تبدیل کرده است.

۱۴. این منطقه، ارزش فرهنگی و سیاسی دارد؛ زیرا خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد.

۷- مرز را تعریف کنید. **پاسخ** مهم ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه است و نقش می دهد سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد.

۸- فواید دسترسی به آب های آزاد چیست؟ **پاسخ** علاوه بر امکان ارتباط با سایر نقاط جهان، دسترسی به منابع غذایی و منابع معدنی و سوخت های فسیل را نیز فراهم می کند.

۹- تنگه هرمز، آبراهه ..... شکل است که آب های آزاد ..... و ..... را به خلیج فارس متصل می کند.

پاسخ هلالی - اقیانوس هند و دریای عمان

۱۰- چه ویژگی ای سبب تبدیل تنگه هرمز به یکی از گذرگاه های تجاری مهم جهان است؟

پاسخ این تنگه به سبب اینکه دروازه خروجی نفت خلیج فارس است.

فعالیت ۱-۱

۱- موقعیت ریاضی استان محل زندگی خود را مشخص کنید.

پاسخ ۵۱ درجه ۶ دقیقه تا ۵۱ درجه ۳۸ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه ۲۲ دقیقه تا ۲۵ درجه ۵۱ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است.

۲- با توجه به مطالب یادشده، مختصات جغرافیایی ایران را در نقشه زیر پیدا کنید.

پاسخ

۳- فرض کنید بتوانیم موقعیت جغرافیایی ایران را تغییر

دهیم. با توجه به طول و عرض های جغرافیایی فرضی، وضعیت

آب و هوایی ایران را در این دو حالت بررسی و موارد را با

یکدیگر مقایسه کنید. در هر گروه یکی از موقعیت های فرضی

را با موقعیت واقعی ایران مقایسه کنید.

پاسخ (به عهده دانش آموز)

صفحه ۱۸ کتاب درسی

فعالیت ۲-۳
 برای درک بهتر این مفهوم به نقشه زیر توجه کنید. موقعیت نسبی ایران را بررسی و نتایج آن را در کلاس ارائه کنید.
 پاسخ: ایران از طرف شرق و غرب و شمال غرب و شمال شرق با کشورهای هم چون افغانستان، پاکستان، ترکیه، عراق، ترکمنستان و - مرز زمینی مشترک دارد و با دریای خزر از شمال و خلیج فارس از جنوب احاطه شده است که سبب موقعیت مناسب دفاعی و اقتصادی و بازرگانی شده است.

صفحه ۱۹ کتاب درسی

نام کشور	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت (میلیون نفر)	تولید نفت (میلیون بشکه در روز)
ایران	۱۶۴۸۱۹۵	۷۹	۳/۷
افغانستان	۶۵۲۸۶۴	۳۱	نخارد
ترکیه	۷۸۳۵۶۲	۷۷	نخارد
عربستان	۲۱۵۰۰۰۰	۲۸	۱۰/۵
عراق	۴۳۷۰۷۲	۳۳	۴/۲
امارات متحده عربی	۸۳۶۰۰	۱۰	۲/۲
کویت	۱۷۸۲۰	۴	۲/۲
بحرین	۶۶۵	۱	۱

با توجه به اطلاعات جدول بالا، جدول زیر را کامل کنید تا با موقعیت ایران در منطقه خلیج فارس بیشتر آشنا شوید.

رتبه در مساحت	عربستان - ایران - ترکیه - افغانستان - عراق - امارات - کویت
رتبه در جمعیت	ایران - ترکیه - عراق - افغانستان - عربستان - بحرین
رتبه در تولید نفت	عربستان - عراق - ایران - امارات - کویت - بحرین

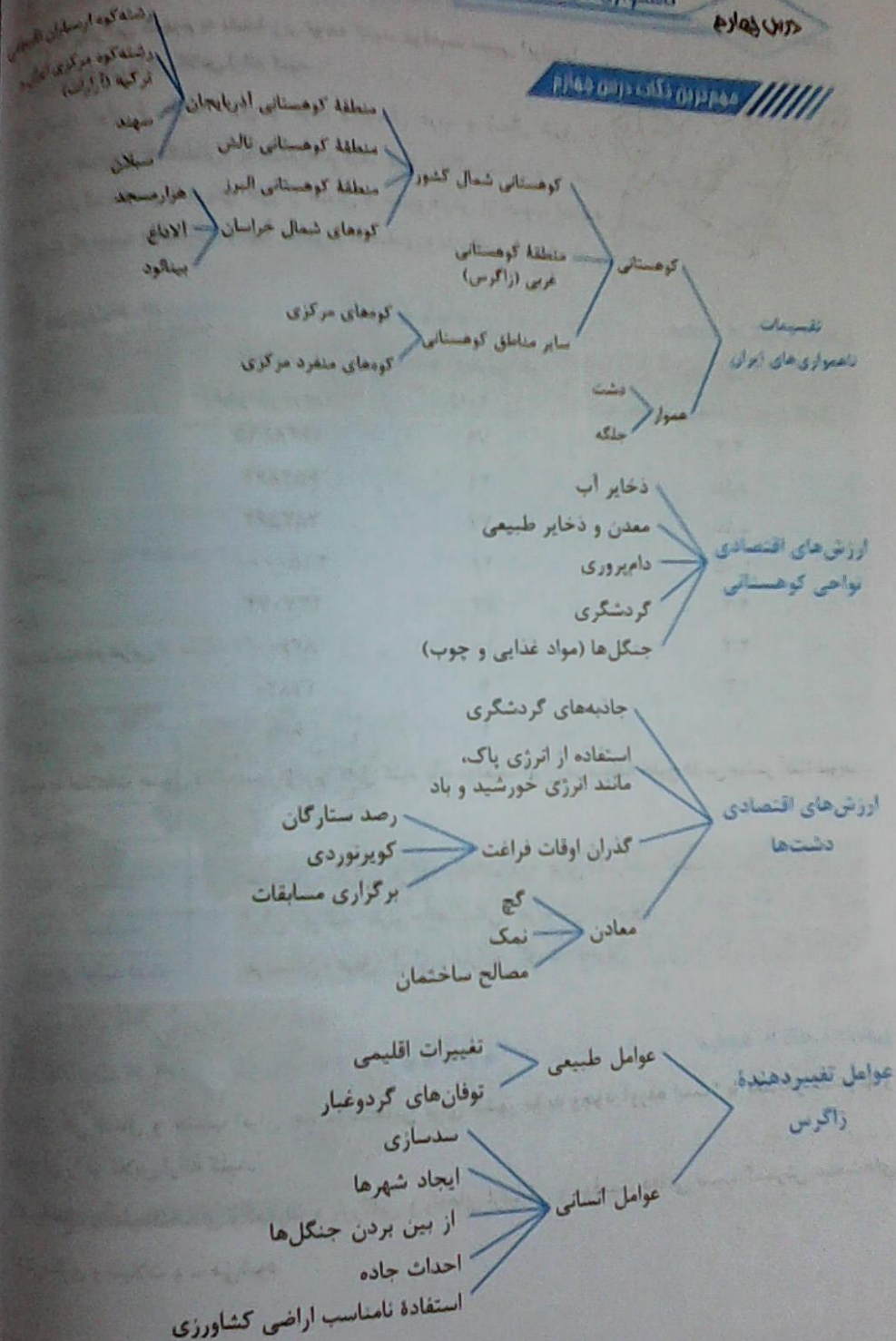
صفحه ۲۰ کتاب درسی

فعالیت ۴-۵
 مرزهای آبی شمال و جنوب ایران چه مزیت‌هایی برای کشور ما به وجود آورده است؟ با یکدیگر گفت‌وگو و نتایج آن را در کلاس ارائه کنید.
 پاسخ: از نظر اقتصادی و تجارت و بازرگانی و راه‌های ارتباطی و موقعیت دفاعی سبب گسترش صنعت‌های کشتی‌سازی و شیلات و ... می‌شود.

دانشنامه‌های ایران

دین چهارم

مهمترین نکات درس چهارم

- ۱- دلیل اهمیت ناهمواری‌ها چیست؟ **پاسخ** ناهمواری‌ها گاه در طول تاریخ مانع ورود مهاجمان به سرزمین ما شده و علاوه بر آن، در تشکیل اجتماعات انسانی و نوع زندگی مردم بسیار تأثیرگذار بوده است.
- ۲- ناهمواری‌های ایران در چه دوره‌ای به وجود آمده است؟ **پاسخ** آن
- ۳- ناهمواری‌های ایران بیشتر طی دوران‌های اول تا سوم زمین‌شناسی پدید آمده است. شکل امروزی آنها به اواخر دوران سوم (مین‌شناسی (سنوزوئیک) مربوط است.
- ۴- آخرین تحولات در این دوران، طی دوره ..... ناهمواری‌های کشور ما شکل نهایی یافته و از آن پس تحت تأثیر عوامل ..... تغییر شکل می‌یابند. **پاسخ** کوانترن - فرسایش
- ۵- شکل و پراکندگی کوهستان‌های ایران به چند دسته تقسیم‌بندی می‌شوند؟ **پاسخ** ۱) منطقه کوهستانی شمال کشور، ۲) منطقه کوهستانی غربی و ۳) سایر مناطق کوهستانی.
- ۶- منطقه کوهستانی شمال شامل کدام مناطق می‌شود؟ **پاسخ** الف) منطقه کوهستانی آذربایجان ب) منطقه کوهستانی نالش ج) منطقه کوهستانی البرز د) کوه‌های شمال خراسان
- ۷- در منطقه کوهستانی آذربایجان، کدام ارتفاعات واقع‌اند؟ **پاسخ** رشته کوه‌های ارسباران (فرعیان) در شمال، رشته کوه مرکزی ایران و ترکیه (از رشته کوه تپه و کوه‌های سیلان و سهند که بر اثر فوران‌های آتشفشانی در این منطقه به وجود آمده‌اند.
- ۸- ویژگی‌های ارتفاعات منطقه کوهستانی نالش را بنویسید. **پاسخ** کوهستان‌های نالش با جهت شمالی-جنوبی، منطقه آذربایجان را از کناره‌های دریای خزر جدا کرده است. شیب عمومی این کوه‌ها به سمت خزر است. از منطقه آذربایجان است و آب‌های جاری از آنها به سرعت به دریای خزر وارد می‌شود.
- ۹- کوه‌های البرز از ..... شروع شده و در امتداد ..... تا کوه‌های ..... در توده‌ی شاهرود و تنگه ..... ادامه دارند. **پاسخ** تنگه منجیل، غربی-شرقی، شادکوه، خوش ییلاق
- ۱۰- منطقه کوهستانی البرز چگونه به وجود آمده است؟ **پاسخ** بخش اعظم این چین‌خوردگی وسیع، حاصل گودزایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است. ناپایندگی آتشفشانی در دوره کوانترن سبب شکل‌گیری قلل دماوند در این رشته کوه شده است.
- ۱۱- کدام رودها در کوهستان البرز جریان دارند؟ **پاسخ** رودهایی چون چالوس و هراز
- ۱۲- چه اقداماتی، ناهمواری‌های کوهستانی را به شکل ناپایدار درآورده و موجب چگونه مخاطراتی می‌شود؟ **پاسخ** احداث جاده‌های ارتباطی (شوسه و راه‌آهن)، احداث سد‌ها و هدایت رودخانه‌ها و بهره‌برداری از آنها. گسترش فعالیت‌های کشاورزی گوناگون و بهره‌برداری از معادن فراوان و مجموع این فعالیت‌ها سبب شده که شیب‌ها و دره‌ها و دشت‌ها و رودخانه‌های این منطقه کوهستانی طی دهه‌ها، چهره دیگری به خود بگیرد و گاه مخاطراتی همچون ریزش و لغزش در جاده‌ها و دامنه‌ها، لرزش‌های خفیف و گسترده، طغیان رودها و بروز سیلاب‌ها و همانند آنها حاصل شود.

۱۳- کوه‌های شمال خراسان به شکل ..... در شمال ..... قرار دارند.

پاسخ: منظم و موازی - شرقی

۱۴- منطقه کوهستانی غربی (زاگرس) چه مشخصاتی دارد؟

پاسخ: چین خوردگی‌های دیواره‌مانندی با دره‌های موازی و به طول صد‌ها کیلومتر. چشم‌انداز پهن کوهستانی غربی کشور از کردستان با جهت شمال غربی - جنوب شرقی تا تنگه هرمز را تشکیل داده است.

۱۵- زاگرس چگونه به وجود آمده است؟ پاسخ: رشته‌کوه زاگرس از برخورد دو صفحه شبه جزیره عربستان و صفحه اوراسیا به وجود آمده است. این چین خوردگی‌ها پس از تشکیل، به حالت اولیه باقی نماند و طی سالیان سال به علت فرسایش، تغییر شکل یافته است.

۱۶- یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته‌کوه زاگرس، ..... است که لایه‌های نمک به شکل گندهای بین ..... قرار گرفته است. پاسخ: گندهای نمکی - لایه‌های رسوبی

۱۷- عوامل انسانی تغییردهنده زاگرس را توضیح دهید. پاسخ: بر روی رودهای حوضه زاگرس سد‌ها متعدد برای جلوگیری از طغیان، تولید برق آبی، تنظیم آب مورد نیاز برای آبیاری اراضی کشاورزی، استفاده صنعتی و یا تأمین آب مورد نیاز شهرها و روستاها احداث شده است.

احداث جاده‌ها، از بین بردن جنگل‌ها و استفاده نامناسب اراضی کشاورزی در نواحی شهری و روستایی، همراه با گسترش شهرها و روستاها به ضرر دامنه‌ها و دره‌ها و دشت‌ها بوده است.

۱۸- تاهمواری‌های مرکزی ایران چند نوع است؟ پاسخ: دو نوع است که بخشی، کوه‌های چین خورده که به آنها کوه‌های مرکزی گفته می‌شود و برخی، توده‌های نفوذی آذرین که به آنها کوه‌های متفرد می‌گویند.

۱۹- تاهمواری‌های مریخی کدامند؟ پاسخ: در رشته‌کوه‌های پشاکرد و اطراف آن، فرسایش، شکل‌های ریسی با دره‌ها، جال‌ها، گودال‌های عمیق ایجاد کرده است که آنها را (تاهمواری‌های مریخی) هم گفته‌اند.

۲۰- گل‌افشان‌ها در کدام ناحیه‌اند؟ پاسخ: در استان‌های هرمزگان و بلوچستان جنوبی در فاصله تاهمواری‌ها تا دریای عمان چندین گل‌افشان وجود دارد که همانند چشمه‌های گیلی می‌جوشد.

۲۱- علت فعالیت گل‌افشان‌ها چیست؟ پاسخ: فعالیت‌های زمین‌ساختی

۲۲- ارزش‌های اقتصادی نواحی کوهستانی را نام ببرید. پاسخ: ذخایر آب، معادن و ذخایر طبیعی، دامپروری، گردشگری، جنگل‌ها (مواد غذایی و چوب)

۲۳- دشت‌ها به چند صورت شکل گرفته‌اند؟ پاسخ: به دو صورت: عوامل فرسایشی مانند باد و باران تاهمواری‌ها را هموار کرده است و دیگر اینکه مواد حاصل از فرسایش، کوده‌ها رسوب کرده و سطح همواری را به وجود آورده است.

۲۴- نمونه کارهایی که موجب گسترش فرسایش انسانی در نواحی بیابانی و دشت‌ها می‌شود را نام ببرید. پاسخ: بهره‌برداری انسانی و تغییرات کاربری اراضی، بوته‌کشی و از بین بردن پوشش‌های گیاهی، دست‌نگارها

تاج‌دانه در مسیل‌ها و محاری رودها، احداث جاده‌ها در مناطق حساس به دست‌کاری‌های انسانی و بهره‌برداری وسیع از معادن و منابع طبیعی.

۲۵- ارزش های اقتصادی دشتها را بیان کنید.

پاسخ: جاذبه های گردشگری - استفاده از انرژی پاک، مانند انرژی خورشید و باد - گذران اوقات فراغت به دلیل مناسب بودن برای رصد ستارگان، کوپرنوردی و برگزاری مسابقات ورزشی - معادن گچ، نمک و مصالح ساختمان
۲۶- عوامل تغییر دهنده جلگه ها کدامند و از هر کدام چند مثال ذکر کنید.

پاسخ: حرکات دریا: جزر و مد، سونامی، جریان های دریایی، رودهای طغیانی
ساحلی: اسکله سازی، بندر سازی، دیواره سازی ساحلی، احداث جاده، پوشش گیاهی و بهره برداری وسیع

۲۷- جلگه بهترین مکان ..... در کشورمان است. **پاسخ:** کشاورزی

۲۸- ارزش های اقتصادی جلگه ها را با ذکر مثال بیان کنید.

پاسخ: به عنوان مثال، در جلگه جنوبی کشور، وجود تنگه هرمز و سواحل طولانی امکانات حمل و نقل کالا و مسافر را به همراه صید ماهی فراهم می آورد. در سواحل شمالی هم حمل و نقل و صید ماهیان خاویار در جریان است.
۲۹- منابع و ذخایر غنی ..... و ..... در مجاورت جلگه ها سبب جلب جمعیت شده است.

پاسخ: زغال سنگ - نفت - گاز

فعالیت ۱-۱۴

دانه هایی که شهرهای دامنه های جنوبی البرز را به دامنه های شمالی آن ارتباط می دهد، بر روی نقشه پیدا کنید. این جاده ها از کنار کدام کوه ها و دره ها عبور می کند؟ **پاسخ:** هزار - چالوس - علم کوه - دماوند - نوجال. عبور جاده ها در این نواحی با عملیات ساختمانی (برداشت مواد، حمل و برجای گذاری ها، انفجار سنگ ها، تغییر در مجاری آب ها، احداث تونل و ...) همراه است. تأثیر این عملیات را بر ناهمواری های این منطقه، با هم گروه های خود به بحث بگذارید و گزارشی تهیه و ارائه کنید. **پاسخ:** (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۲-۱۴

اگر در یک منطقه کوهستانی زندگی می کنید (آذربایجان، البرز و یا زاگرس)، عوامل آتسانی مؤثر در تغییر شکل ناهمواری های پیرامون محل زندگی خود را با هم گروه ها مطرح کنید. آنها را فهرست و مهم ترین عامل این تغییر شکل ها را تشریح کنید. **پاسخ:** (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۳-۱۴

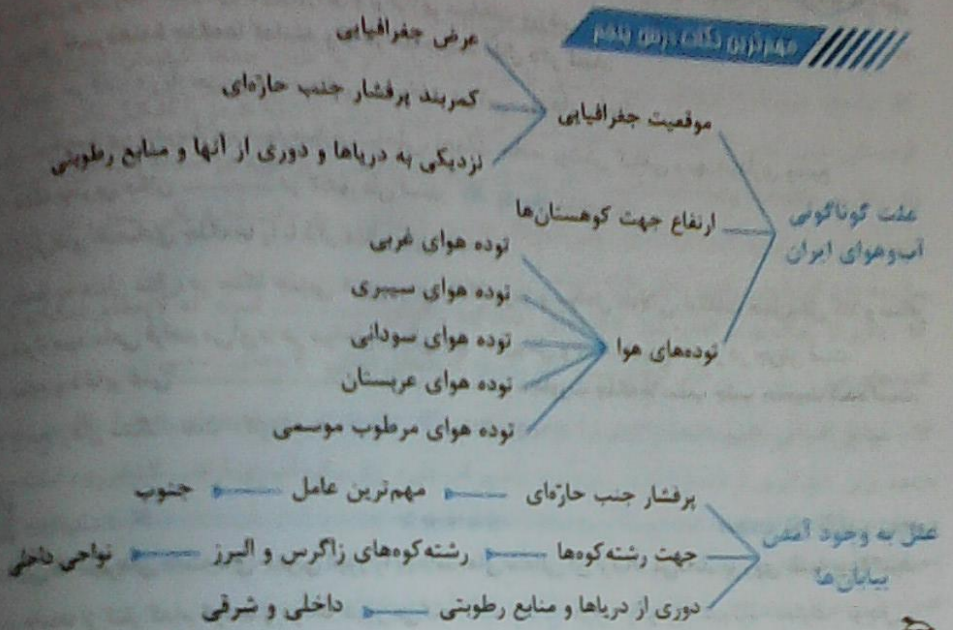
اگر پیرامون یکی از دشت های داخلی ایران زندگی می کنید، ارزش های اقتصادی دشت مجاور خود را فهرست کنید و در مورد یکی از آنها گزارشی تهیه و به کلاس ارائه دهید. **پاسخ:** (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۴-۱۴

اگر در یکی از جلگه های ساحلی شمالی یا جنوبی کشور زندگی می کنید، ارزش های ارتباطی جلگه محل زندگی خود را از نظر بندرها و فعالیت های اقتصادی و دریانوردی در آنها با هم گروه های خود به بحث بگذارید؛ گزارشی تهیه و نتایج آن را به کلاس ارائه کنید. **پاسخ:** (به عهده دانش آموز)

درس پنجم

مهمترین نکات درس پنجم

۱- یکی از عواملی که به شیوه زندگی و فعالیت‌های انسان تأثیر بسیاری دارد، ..... است. **پاسخ:** آب‌وهوا

۲- اصطلاح هوا را بیان کنید. **پاسخ:** به حالت آبی و زودگذر جو گفته می‌شود.

۳- آب‌وهوا را تعریف کنید. **پاسخ:** به مجموعه عناصر جوی غالب در یک منطقه درازمدت گویند.

۴- کارشناسان هواشناسی چگونه هوا را پیش‌بینی می‌کنند؟

پاسخ: با توجه به نوع توده هوا و سرعت و جهت آنها

۵- با ذکر مثال، چهار فصل بودن ایران را توضیح دهید. **پاسخ:** در حالی که زندگی مردم اردبیل یا برف و سرما آمیخته شده، ساحل‌نشینان خلیج فارس و دریای عمان ممکن است سال‌ها بارش برف را در محل زندگی خود نبینند یا در زمانی که مردم بندر انزلی بیش از ۱۸۰۰ mm بارش را در یک سال دارند، مردم شهر میرجاوه در استان سیستان و بلوچستان بارش کمتر از ۵۰ mm دارند. این گوناگونی آب‌وهوایی، سبب تنوع چشم‌اندازهای طبیعی و فرهنگی ایران شده است؛ به گونه‌ای که ایران ما به کشور چهار فصل معروف شده است.

۶- علت‌های گوناگونی آب‌وهوای ایران چیست؟ **پاسخ:** سه عامل جغرافیایی، موقعیت جغرافیایی، ارتفاع و جهت کوهستان‌ها، توده‌های هوا که بیشتر به صورت ترکیبی، آب‌وهوای کشور را تحت تأثیر خود قرار داده است.

- ۶- پاسخ: عرض جغرافیایی - بر فشار جنب حاره‌ای دوری و نزدیکی به دریا
- ۸- به چه دلیل در عرض‌های کم جغرافیایی، هوا گرم‌تر است؟ **پاسخ:** در عرض‌های کم جغرافیایی (نزدیکی به خط استوا) زاویه خورشید هنگام ظهر، نزدیک به عمود است و به همین دلیل در این نواحی مقدار تابش خورشید بیشتر و هوا گرم‌تر است؛ مانند استان‌های هرمزگان و جنوب سیستان و بلوچستان
- ۹- در اطراف خط استوا به چه دلیل آب‌وهوا گرم و مرطوب است؟ **پاسخ:** به دلیل گرم بودن و صعود هوا، گرمند کم‌فشار حاره‌ای تشکیل می‌شود و آب‌وهوا گرم و مرطوب است.
- ۱۰- آب‌وهوا در اطراف مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی چگونه است؟ **پاسخ:** به دلیل سنگینی و فرونشینی هوا گرمند بر فشار جنب حاره‌ای تشکیل می‌شود و دارای آب‌وهوای گرم و خشک است.
- ۱۱- مهم‌ترین گرمندهای خشک و بیابانی کره زمین در اثر عامل ..... به وجود آمده است. **پاسخ:** بر فشار جنب حاره‌ای
- ۱۲- چه عاملی مانع ریزش بارش در دوره گرما در کشور می‌شود؟ **پاسخ:** عامل بر فشار جنب حاره‌ای در نستان به داخل کشور پیشروی می‌کند و مانع ریزش بارش در دوره گرما می‌شود.
- ۱۳- اثرات متفاوت نزدیکی به دریاها را با ذکر مثال بیان کنید. **پاسخ:** در سواحل شمال کشور، دریای خزر در افزایش بارش نقش مهمی دارد، ولی خلیج فارس و دریای عمان به دلیل عدم صعود هوای مرطوب در بارش سواحل جنوبی کشور نقش چندانی ندارند و موجب سرچی شدن هوا می‌شوند.
- ۱۴- در نواحی داخلی کشور به دلیل ..... و ..... اختلاف دما ..... است. ولی در نواحی ساحلی شمال و جنوب کشور، اختلاف دما ..... است. **پاسخ:** دور بودن از دریاها - کمبود رطوبت - زیاد - کمتر
- ۱۵- رابطه میان دما و ارتفاع چیست؟ **پاسخ:** با افزایش هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع، دمای هوا به طور میانگین حدود $6^{\circ}C$ کاهش می‌یابد.
- ۱۶- چه عاملی سبب بارش‌های بیشتر در دامنه‌های شمال البرز و دامنه‌های غربی زاگرس شده است؟ **پاسخ:** جهت رشته‌کوه‌های بلند، مانند زاگرس و البرز در پراکندگی جغرافیایی بارش کشور اثر دارد.
- ۱۷- توده هوا را تعریف کنید. **پاسخ:** توده هوا، حجم بزرگی از هواست که ویژگی فیزیکی آن، به خصوص از نظر دما و رطوبت، در سطح افقی در صدها کیلومتر تقریباً همسان باشد.
- ۱۸- توده‌های هوایی که وارد کشور ما می‌شوند را نام ببرید و هر یک را توضیح دهید. **پاسخ:** الف) توده هوای سرد و خشک سیبری در دوره سرما وارد کشور ما می‌شود. باعث سردی و خشکی هوا در زمستان و موجب بارش در سواحل خزر می‌شود.
ب) توده هوای مرطوب غربی: رطوبت دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس رادر دوره سرما به داخل ایران منتقل و برف و باران به همراه دارد.
ج) توده هوای سودانی: گاهی در ماه‌های سرد سال، رطوبت دریای سرخ را به کشور ما می‌آورد و باعث بارندگی می‌شود.
د) توده هوای مرطوب موسمی: برخی سال‌ها در دوره گرما از اقیانوس هند به ایران نفوذ و موجب باران‌های سیلابی در جنوب شرق ایران می‌شود.
ه) توده هوای گرم و خشک: در دوره گرما، هوای گرم را از عربستان به ایران وارد می‌کند و باعث افزایش شدید دما می‌شود.

- ۱۹- ..... و ..... از مهم ترین داده های هواشناسی هستند. **پاسخ** دما - بارش فشار هوا
- ۲۰- دما و بارش و فشار هوا در کجا و چگونه اندازه گیری می شوند؟
پاسخ در ایستگاه های هواشناسی سینوپتیک (هم دیدهبانی) در نقاط مختلف کشور، همزمان با دستگاه هایی مانند دماسنج، باران سنج و فشارسنج اندازه گیری می شوند.
- ۲۱- ویژگی های اصلی مناطق خشک و بیابانی را بیان کنید.
پاسخ بارندگی کم و نامنظم، زیاد بودن توان تبخیر و تعرق و کمبود پوشش گیاهی
- ۲۲- عوامل ایجاد مناطق بیابانی کدامند؟
پاسخ عوامل مختلفی مانند پرفشار جنب حاره ای، جهت رشته کوه ها، دوری از دریاها و منابع رطوبتی
- ۲۳- عامل ..... مهم ترین عامل ایجاد نواحی خشک و بیابانی در جنوب کشور است.
پاسخ پرفشار جنب حاره ای
- ۲۴- مرکز پرفشار چگونه باعث ایجاد بیابان ها می شود؟
پاسخ از طریق جلوگیری از صعود هوای مرطوب و کاهش باران
- ۲۵- بیابان ..... یکی از خشک ترین و گرم ترین نواحی کره زمین است. **پاسخ** لوت
- ۲۶- دو اثر مختلف رشته کوه های البرز و زاگرس را بیان کنید.
پاسخ از یک طرف، این رشته کوه ها، جذب رطوبت، وضعیت آب و هوایی را در نیمه شمالی و غربی کره مناسب کرده اند و از طرفی دیگر، کوهستان های البرز و زاگرس همچون سدی در مقابل عبور توده های مرطوب به نواحی داخلی کشور قرار گرفته اند. بنابراین، نواحی داخل کشورمان بارش بسیار کمی دارد و مناطق خشکی مانند بیابان دشت کویر را به وجود آورده است.
- ۲۷- بیابان طبری به چه دلیل تشکیل شده است؟ **پاسخ** به دلیل دور بودن از دریاها و منابع رطوبتی
- ۲۸- کویر را تعریف کنید. **پاسخ** بخشی از بیابان است و به تمکزارهای پف کرده ای گفته می شود که تبخیر شدید، عامل اصلی شکل گیری آن است.
- ۲۹- دلیل شکل گیری بیابان لوت و موقعیت آن را بیان کنید. **پاسخ** لوت در جنوب شرق ایران قرار دارد که به دلیل قرارگیری در منطقه فشار زیاد جنب حاره ای کمتر از ۳۰ mm به باران دارد.
- ۳۰- آب و هوا بر نوع ..... و یا ..... نیز مؤثر است. **پاسخ** کشاورزی - گردشگری - معماری - سیستم های حمل و نقل
- سلامتی انسان - لباس پوشیدن - انتخاب نوع مکان
- ۳۱- دلیل توجه به اثر اقلیم به ساختمان و محیط در ساخت ساختمان چه بود؟
پاسخ آسایش و مصرف کم انرژی
- ۳۲- چگونه می توان خسارت های سوانح جاده ای را کاهش داد؟
 توجه به وضع جوی منطقه در پروژه های راه سازی و طراحی سامانه های حمل و نقل بسیار مهم است و در صورت آگاهی از وضعیت آب و هوایی.

۲۰
۲۱

پاسخ

- ۲۰- چند مورد از مهم ترین سوانح جادهای کشور را نام ببرید.
- ۲۱- برف سنگین، سقوط بهمن، وقوع سیل، یخبندان، پدید آمدن مه
- ۲۲- جغرافیای پزشکی در زمینه ..... بر سلامت انسان مطالعه می کند.
- ۲۳- پاسخ: پراکندگی تأثیرات عوامل محیطی
- ۲۴- ..... و ..... مشکلات زیست محیطی مربوط به آب و هوا است
- ۲۵- پاسخ: آلودگی هوا - بیان رایی - خشکسالی - افزایش دما
- ۲۶- چه عواملی باعث شکل گیری ریزگردها می شود؟
- ۲۷- پاسخ: عواملی چون کاهش ریزش های جوئی، خشک شدن بالابها، مدیریت ضعیف منابع آب
- ۲۸- ریزگردها موجب ..... و ..... در انسان می شوند.
- ۲۹- پاسخ: علوت های ریوی - اختلالات تنفسی
- ۳۰- اثرات ریزگردها چیست؟
- ۳۱- پاسخ: آسیب رساندن به جنگل های زاگرس، کاهش میزان تولید محصولات کشاورزی و کاهش میزان دید
- ۳۲- راه مقابله با ریزگردها چیست؟
- ۳۳- پاسخ: احیای تالابها و تأمین حفاظت رودخانه های منطقه، اجرای طرح بیان زدایی، تغییر در نحوه کشت و مدیریت صحیح آب در بخش های مختلف.

۱- وارونگی دمایی را تعریف کنید. **پاسخ:** با افزایش ارتفاع، دمای هوا کاهش می یابد، لذا در وضعیتی که با افزایش ارتفاع، دمای هوا به طور ناگهانی افزایش یابد، وارونگی دما رخ می دهد. در این حالت هوای سرد و سنگین در سطح زمین قرار می گیرد و اجازه نمی دهد آلودگی به طرف بالا حرکت کند و در نتیجه میزان آلاینده ها در هوای شهرهای بزرگی مانند تهران بسیار زیاد می شود و مشکلات فراوانی را برای مردم ایجاد می کند.

صفحه کتاب درسی

*****

تعالیم ۱

- ۱- با همکاری دبیرتان و هماهنگی مدیریت آموزشگاه محل تحصیل خود از نزدیک ترین ایستگاه هواشناسی شهر و باروستای خود بازدید علمی کنید. **پاسخ:** (به عهده دانش آموز)
- ۲- دو تصویر ماهواره ای ایران (شکل ۴) را با هم مقایسه کنید و بگویید ابرها در چه جهتی حرکت می کنند؟ آیا می توان با مقایسه این تصاویر، وضعیت هوا را پیش بینی کرد؟

شکل ۴: تصاویر ماهواره ای از وضعیت ابرهای ایران و بخش های آن در دو روز متوالی

پاسخ الف: به سمت مرکز (از غرب به شرق)، **ب:** به سمت مرکز و شمال غرب و شمال کشور

۲- به سایت اینترنتی سازمان هواشناسی کشور به نشانی www.drtmo.ir مراجعه و وضعیت هوایی استان محل زندگی خود را بررسی کنید. **پاسخ** (به عهده دانش آموز)
 ۲- تحقیق کنید آیا می توان به روش های تجربی و بدون استفاده از نقشه های هواشناسی و تصاویر ماهواره ای وضع هوا را پیش بینی کرد؟ **پاسخ** (به عهده دانش آموز)

شکلیت ۲-۵

۱- اگر رشته کوه البرز، جنوب دریای خزر نبود، وضعیت بارش در ناحیه خراسی چگونه بود؟ **پاسخ** جهت رشته کوه مهم است. آن وقت هیچ صعود و تراکمی نداشتیم برای بارش و هوای مرطوب ناحیه داخل کشور می رفت.

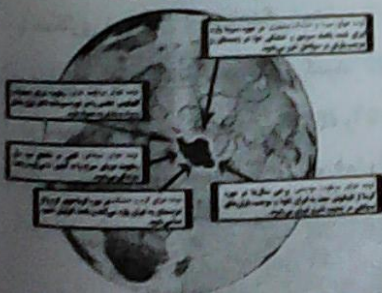
۲- با توجه به شکل ۱۰، دامنه های شرقی و غربی زاگرس را از نظر میزان رطوبت مقایسه کنید.

پاسخ یا توجه به شکل ۱۰، برخورد با کوه و صعود هوا موجب تراکم و بارش می شود و همیشه مرطوب است، ولی در دامنه شرقی، هوای خشک و ناحیه خشک را داریم! چون زاگرس همچون دیواری مانع عبور هوای مرطوب می شود.

۲- شهرکرد و دزفول در یک عرض جغرافیایی قرار دارند. بررسی کنید کدام شهر سردتر و کدام شهر گرم تر است چرا؟ **پاسخ** شهرکرد گرم تر دزفول. شهرکرد بر روی ارتفاعات قرار دارد (مرتفع ترین مرکز استان ایران) می باشد به همین دلیل، با افزایش ارتفاع، دما کاهش می یابد. پس ارتفاع، عامل مهمی در تعیین آب و هوا می باشد.

شکلیت ۳-۵

۱- با توجه به شکل ۱۱، کدام توده های هوا در شهر و استان محل زندگی شما نقش بیشتری دارد؟ **پاسخ** (به عهده دانش آموز)

۲- جدول زیر را با توجه به شکل ۱۱ تکمیل کنید.

نام توده هوا	جهت نفوذ به کشور	زمان ورود به کشور	ویژگی	اثر آب و هوایی
مرطوب غربی	شمال غرب به ایران	دوره سرما	دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس	برف و بزل
گرم و خشک	جنوب غرب	دوره گرما	عربستان	افزایش شدید دما

۲- در تابستان، در کدام نواحی ایران احتمال بارش است؟ چرا؟

پاسخ: جنوب شرقی، به علت توده هوای مرطوب موسمی که برخی سالها در دوره گرما از اقیانوس هند بر ایران نفوذ می کند و موجب باران های سیلابی در جنوب شرقی ایران می شود.

فعالیت ۱۴ - ۱۴

با توجه به شکل ۱۴، نوع یا انواع آب و هوای استان محل زندگی خود را مشخص کنید.
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

شکل ۱۴ نقشه درجه

فعالیت ۱۵ - ۱۵

۱- چند مورد از پیامدهای منفی عدم توجه به تأثیر اقلیم را در معماری بیان کنید.
پاسخ: صرف انرژی زیاد - عدم وجود آسایش در خانه ها

۲- با توجه به تقسیمات آب و هوایی ایران، ویژگی های معماری زیر در کدام نوع آب و هوا باید رعایت شود؟

- الف) استفاده از پایه های چوبی برای ساختمان
- ب) پنجره های کوچک با سایبان
- ج) انطباق جهت ساختمان با نسیم ساحل و دریا
- د) بام های شیب دار یا شیروانی
- ه) دادن شکل گنبدی به بنا
- ز) استفاده از بادگیر

ک پاسخ الف) خیزی، ب) گرم و خشک، پ) خزری و کوهستانی، ت) خزری، ث) گرم و خشک.

ج) کوهستانی، چ) گرم و خشک، ح) گرم و خشک.

۲- مرز چهار ناحیه آب و هوایی کشور را در این نقشه، رسم کنید و نام هر ناحیه آب و هوایی را بنویسید.

ک پاسخ

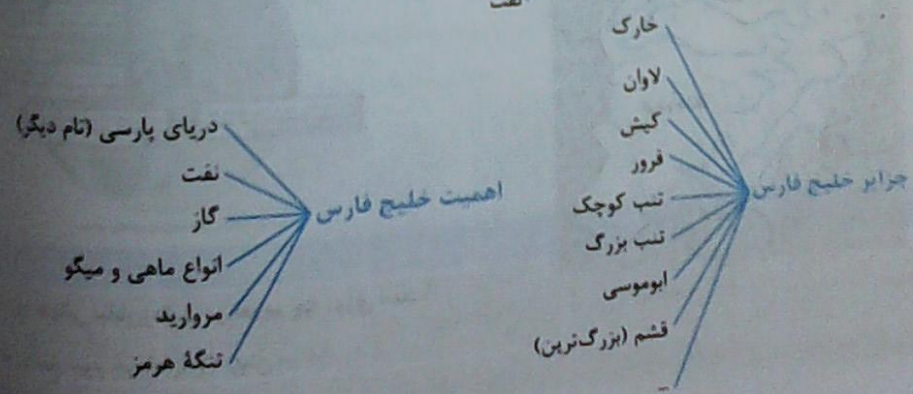
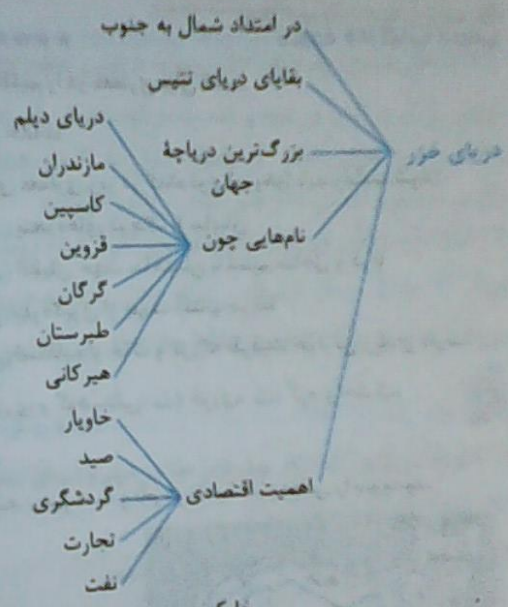
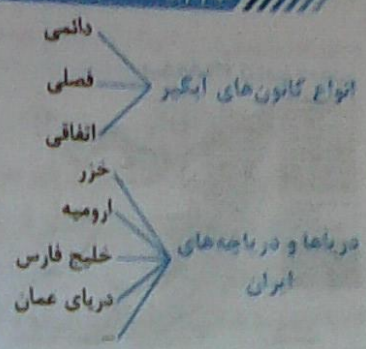
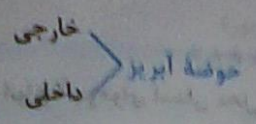

۴- روز جهانی بیابان زدایی در تقویم چه روزی است؟

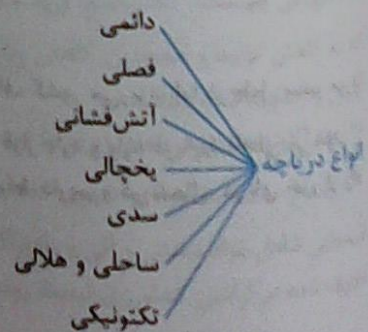
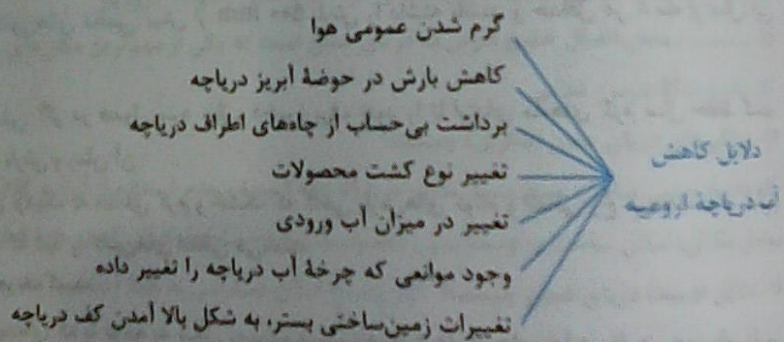
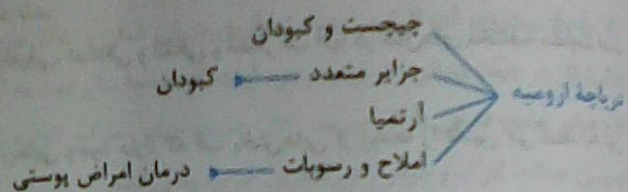
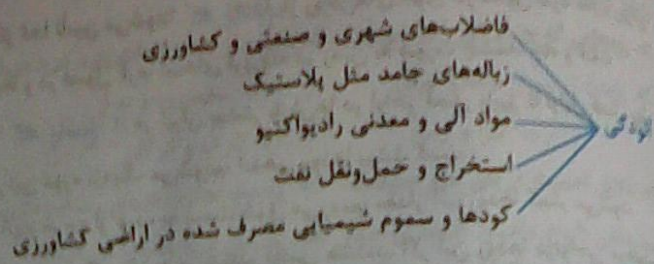
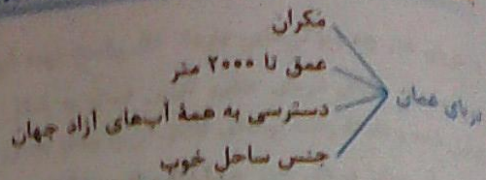
پاسخ: سوم خرداد یا ۱۷ ژوئن

منابع آب ایران
درس هشتم

مهمترین نکات درس هشتم

۷۸۸ × ۱۰۰

سوالات

- ۱- توزیع مصرف آب به ترتیب مصرف، کدام است؟
پاسخ: کشاورزی (۹۲٪) - مصارف شهری و روستایی (۶٪) - صنایع (۲٪)
- ۲- آب موجود در کشور ما چگونه و از کجا تأمین می‌شود؟
پاسخ: از ریزش‌های جوی در فصول سرد سال، برف و باران به صورت جریان آب رودها و در فصول گرم، آب‌های فرورفته در زمین به صورت چشمه، چاه و قنات
- ۳- ویژگی رودهای ایران چیست؟
پاسخ: ۱) در ایران بیشتر بارش‌ها در اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار رخ می‌دهد به دلیل هرچه به پایان این دوره نزدیک می‌شویم، ابدهی رودها بیشتر است.
 ۲) با توجه به ناهمواری‌ها و جهت آنها، هرچه از غرب به سمت شرق می‌رویم، مقدار آب رودها کمتر می‌شود.
 ۳) رودهایی که از کوهستان‌های بلند و برف‌گیر تغذیه می‌شوند، دائمی هستند، اگر این رودها در نواحی مرطوب جریان یابند مقدار آب آنها بیشتر خواهد شد.
 ۴) رودهای مناطق نسبتاً خشک بیشتر طغیانی، تصادفی و اتفاقی و مقدار آب آنها در سال‌های مختلف متفاوت است.
- ۴- کتون‌های آبیگر را تعریف کنید.
پاسخ: در مناطق کوهستانی، مکان‌هایی وجود دارد که آب بخش‌هایی از رودها را تأمین می‌کند به این مکان‌ها کتون‌های آبیگر گویند.
- ۵- انواع کتون‌های آبیگر را نام برده و به طور مختصر توضیح دهید.
پاسخ الف) کتون‌های دائمی: بیش از ۵۰۰ mm بارش را داشته باشند و حداقل در ۸ ماه از سال این بارش‌ها اتفاق بیفتند.
ب) کتون‌های فصلی: اگر در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم سال حفظ کند بدون توجه به میزان بارش و زمان آن.
ج) در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک که گاهی بارش‌های کوتاه و اتفاقی رخ می‌دهد نوعی آبیگر موقت شکل می‌گیرد که آنها را کتون‌های اتفاقی می‌نامند.
 ۶- حوضه آبریز را تعریف کنید.
پاسخ: به محدودهای که با توجه به شکل زمین و شیب ناهمواری‌ها، آب‌های جاری را به سوی پایین‌ترین نقطه آن هدایت کند، حوضه آبریز گویند.
- ۷- انواع حوضه آبریز را نام برده و تعریف کنید.
پاسخ الف) خارجی: یعنی رودهایی که آب آنها به دریاهای اطراف کشور می‌ریزد، اما در طول مسیر مورد استفاده قرار می‌گیرد. **ب)** داخلی: رودهایی که تمام آب آنها در کشور قرار دارد و وارد دریاچه داخلی می‌شود.
- ۸- به دریای _____ از طریق دریای _____ با اقیانوس _____ ارتباط داریم و در شمال، دریای خزر از راه _____ ارتباط داریم.
پاسخ: عمان، هند، دن - ولگا، سیاه

۱- دریای خزر چه ویژگی‌هایی دارد؟ **پاسخ** پهنه آبی بزرگی است که در امتداد شمال به جنوب کشیده شده است از بقایای دریای عظیم تیس است. به شکل بزرگ‌ترین دریاچه جهان درآمده است. از دو چاله تشکیل شده و دنباله رشته کوه‌های قفقاز، آن را به دو بخش تقسیم کرده است.

۲- نام‌های دیگر دریای خزر چیست؟ **پاسخ** مارن‌دران، کاسپین، قزوین، گرگان، طبرستان، هیرکانی و دریای دیلم. در نقشه‌های خارجی، کاسپین می‌باشد.

۳- رودهایی که به دریای خزر می‌ریزد، کدامند و از کدام جهات وارد دریا می‌شوند؟

- پاسخ** از شمال: ولگا و اورال
- از جنوب: سفیدرود و هراز
- از شرق: اترک و گرگان

۴- دلایل اهمیت دریای خزر چیست؟ **پاسخ** تجارت دریایی، منابع نفتی، محیط زیست خاص گردشگری و میزبانی انواع ماهیان خاویاری جهان فقط در این دریا زندگی می‌کنند.

۵- خلیج فارس چگونه به وجود آمده و چه شکلی است؟

پاسخ پیشروی آب اقیانوس هند از طریق دریای عمان و تنگه هرمز به دره‌های زاگرس شمالی خلیجی ملای شکل در جهت شرقی - غربی به وجود آورده که صدها سال است به آن خلیج فارس یا دریای پارس گویند.

۶- جزایر خلیج فارس را نام ببرید. **پاسخ** جزایر خارک، لاوان، کیش، فرور، تنب بزرگ، تنب کوچک، لیبوسی، هنگام، لارک و هرمز و بزرگ‌ترین جزیره یعنی قشم.

۷- دلایل اهمیت خلیج فارس چیست؟

پاسخ تجارت دریایی - وجود منابع نفت و گاز - انواع ماهی و میگو - مروراید

۸- محل اتصال خلیج فارس به دریای عمان است که یکی از مهم‌ترین مکان‌های ——— است.

پاسخ تنگه هرمز - نظامی

۹- ویژگی‌های دریای عمان (مکران) چیست؟

پاسخ جنس ساحل، عمق بسیار خوب دریا (تا ۲۰۰۰ متر) و عدم استفاده از ابراه و کانال‌های دریانوردی در ساحل مکران، امکان ساخت و توسعه بدون محدودیت بنادر جهت پهلوگیری کشتی‌های اقیانوسی.

۱۰- دلایل اهمیت دریای عمان چیست؟ **پاسخ** امکان دسترسی به همه آب‌های آزاد جهان، حمل و نقل کالا و سفر از طریق راه‌های دریایی، صید و پرورش ماهی و میگو.

۱۱- آلودگی چیست؟ **پاسخ** ورود مستقیم و غیرمستقیم هرگونه ماده یا انرژی به محیط زیست دریایی است که به کاهش تولید و همچنین کاهش رشد و نمو جانداران منجر می‌شود و تأثیرات سوء بر سلامت و بهداشت انسان داشته باشد.

۱۲- چه آلاینده‌هایی دریاهای ایران را تهدید می‌کند؟

پاسخ ۱) فاضلاب‌های شهری، صنعتی و کشاورزی، ۲) زباله‌های جامد مثل پلاستیک، ۳) آلاینده‌های شیمیایی شامل مواد معدنی و آلی و رادیواکتیو، ۴) استخراج و حمل و نقل نفت، ۵) ورود کودها و سموم شیمیایی صرف شده در اراضی کشاورزی توسط رودها.

۲۱- انواع دریاچه را از نظر زمانی و نوع تشکیل نام ببرید.

پاسخ: به اجزاء زمانی دائمی و فصلی

از نظر نوع تشکیل: آتش فشانی (سیلان و دماوند) و یخچالی، نکتونیک، سدی، ساحلی و هلالی

۲۲- بزرگ‌ترین دریاچه ایران، دریاچه ..... می‌باشد.

پاسخ: ارومیه

۲۳- نام‌های دیگر دریاچه ارومیه، ..... و ..... است.

پاسخ: جیجست و کبودان

۲۴- مهم‌ترین جزایر دریاچه ارومیه کدامند؟

پاسخ: جزیره کبودان (قویون داغی)، اشک داغی، آرزو و اسپرو

۲۵- به چه دلیل، هیچ موجود زنده‌ای نمی‌تواند در آب‌های دریاچه ارومیه زندگی کند؟

پاسخ: بسیار شور بودن آب آن

۲۶- دلایل اهمیت دریاچه ارومیه چیست؟

پاسخ: وجود جزایر متعدد در آن که محل سکونت انواع پرندگان مهاجر است- املاح و رسوباتی که

اطراف دریاچه است که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲۷- زمانی که آب دریاچه هنوز فروکشی نکرده بود، در آن زندگی می‌کرد

پاسخ: آرمیا

۲۸- دلایل کاهش آب دریاچه ارومیه چیست؟

پاسخ: ۱) گرم شدن عمومی هوا، ۲) کاهش بارش در حوضه آبریز، ۳) برداشت بی‌حساب از چاه‌های آبی

دریاچه، ۴) تغییر کشت از محصولاتی که آب کمتری نیاز داشته‌اند، به محصولاتی که کشت آنها به آب زیادی

احتیاج دارد، ۵) تغییر میزان آب ورودی به دریاچه، در مسیر رونهایی که به آن می‌ریخت (احداث سد

متعدد)، ۶) وجود موانعی که چرخه آب دریاچه را تغییر داده است، ۷) تغییرات زمین‌ساختی بستر، به شکل

آمدن کف دریاچه

فعالیت ۱-۷

*****

صفحه ۷ کتاب درسی

۱- در گروه کاری خود انجام دهید:

الف) آب مورد نیاز محل زندگی شما از کجا تهیه می‌شود؟

ب) گزارشی تهیه کنید که موارد سوء مصرف آب را در منزلتان نشان دهد.

پ) داستانی بنویسید که آینده مردم شهری را نشان بدهد که منابع آب خود را از دست داده‌اند.

پاسخ: (به عهده دانش‌آموز)

۲- با کمک هم گروه‌های خود، گزارشی تهیه کنید که اگر آب منزل شما برای یک هفته قطع شود، چه مشکلاتی خواهید داشت؟

پاسخ: نظافت و پخت‌وپز و ... دچار اختلال می‌شود.

فعالیت ۲-۲

۱- نقشه استان خود، عوامل مؤثر بر میزان و نوع بارش محل زندگی خود را مشخص کنید.
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

صفحه ۱۱۲ کتاب درسی

فعالیت ۳-۲

مشخص کنید استان محل زندگی شما در کدام حوضه آبریز قرار دارد؟
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

صفحه ۱۱۳ کتاب درسی

فعالیت ۴-۲

۱- در تصویر و مطالب زیر، چه نکته‌ای توجه شما را جلب می‌کند؟

صفحه ۱۱۴ کتاب درسی

پاسخ نقش و تأثیر در دریای خزر و وجود تریات اقلیمی خاص این دریا که در معرض تهدید جدی است.

- ۱) نقش نقشه
- ۲) نقش نقشه
- ۳) نقش نقشه
- ۴) نقش نقشه
- ۵) نقش نقشه
- ۶) نقش نقشه

۲- به نظر شما چه راه‌هایی برای حفظ حیات وحش این دریا وجود دارد؟

پاسخ وجود قوانین تنظیم کننده برای شکار و فاضلاب کارخانه‌ها و ... پاکسازی سواحل و ...

فعالیت ۵-۲

در گروه خود جست‌وجو کنید آیا خلیج فارس، نام دیگری داشته است؟ نتایج آن را در کلاس ارائه کنید.
پاسخ دریای پارس - بحر فارس - دریای فارس - سینوس و پرسپکوس - ماده پرسپکوس و ...

صفحه ۱۱۵ کتاب درسی

فعالیت ۶-۲

در گروه کاری، گزارشی از ویژگی‌های جغرافیایی و یا اقتصادی یکی از دریاهای ایران را با تصویر تهیه و به کلاس گزارش کنید. کار بهترین گروه، در کلاس نصب شود.
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

صفحه ۱۱۶ کتاب درسی

فعالیت ۷-۲

با دوستان هم گروه خود گفت‌وگو و راه‌حلی برای مبارزه با آلودگی دریاها ارائه کنید.
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

صفحه ۱۱۷ کتاب درسی

فعالیت ۸-۲

در گروه کاری خود، در مورد یکی از دریاچه‌های ایران گزارشی تهیه و به کلاس ارائه کنید. کار بهترین گروه در کلاس نصب شود.
پاسخ: (به عهده دانش آموز)

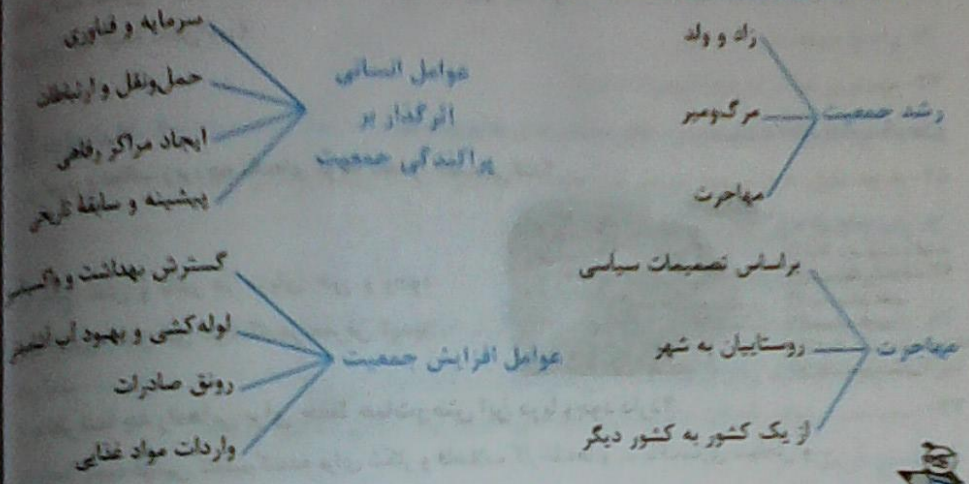
صفحه ۱۱۸ کتاب درسی

جغرافیای انسانی ایران

فصل ۳

وزارت مهاجرت و جمعیت ایران

موضوعی برای درس هفتم

۱- رشد طبیعی جمعیت را بیان کنید

$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید}}{\text{کل جمعیت همان سال}} \times 100$$

۲- رشد مطلق جمعیت را بیان کنید

$$\text{رشد مطلق جمعیت} = \frac{\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید}}{\text{کل جمعیت همان سال}} \pm 100 \times \text{مهاجران}$$

۳- به چه دلیل آینده نگری جمعیتی مورد نیاز است؟

پاسخ: برای برنامه ریزی های مختلف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی

۴- قانون ۷۰ را توضیح دهید

پاسخ: قانون ۷۰ زمان دوبرابر شدن جمعیت هر کشور را نشان می دهد و اطلاع از میزان رشد جمعیت با محاسبه فرمول دوبرابر شدن جمعیت است.

۵- اطلاع از وضعیت _____ و _____ جمعیت هر کشور از موارد قابل توجه برنامه ریزان است.

پاسخ: سن - جنس

- ۱- نمونه‌های مورد استفاده در برنامه‌ریزی به وسیله هرم سنی را بیان کنید.
- ۲- پاسخ ۱) تحقیق برنامه‌های تأمین اجتماعی
- ۳- ارتقای سطح سلامت جامعه
- ۴- بهبود وضعیت سالمندان
- ۵- ایجاد فرصت‌های تحصیلی و تفریحی
- ۶- تأمین شغل برای حال و آینده
- ۷- جلوگیری از پیری جمعیتی
- ۸- امنیت ملی

۹- اطلاعات و آمارهای جنسی و سنی جمعیت کمک می‌گیرند.

- ۱۰- عوامل افزایش جمعیت در ۸۰ سال اخیر چه بوده است؟ **پاسخ** کنترل بهداشت و واکسیناسیون، بزه‌کشی و بهبود آب آشامیدنی، رونق صادرات نفت و واردات مواد غذایی.
- ۱۱- مشکلات سیاست‌های کاهش جمعیت چیست؟

پاسخ برهم خوردن تعادل جمعیتی، کاهش نیروی فعال و تضعیف نیروی دفاعی کشور.

۱۲- سیاست کنترل جمعیتی چه ویژگی باید داشته باشد؟ چرا؟

پاسخ اساساً نباید سیاست کنترل جمعیت به گونه‌ای باشد که هرم سنی کشور به سمت کهنسالی و سالمندی حرکت کند زیرا این پدیده مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی جامعه خواهد بود.

۱۳- از عوامل مهم در تغییرات جمعیت به شمار می‌رود **پاسخ** مهاجرت

۱۴- به شکل مهاجرت را بیان کنید. **پاسخ** ۱) مهاجرت روستاییان به شهر که باعث جذب نیروی انسانی جوان از روستا به شهر می‌شود. این مهاجرت در اقتصاد کشور با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهر، خود را نشان می‌دهد.

۲) مهاجرت گروهی براساس تصمیمات سیاسی انجام می‌شود.

۳) مهاجرت که افراد از یک کشور به کشور دیگر جابه‌جا می‌شوند.

۴) مهاجر فرست و مهاجرپذیر را تعریف کنید.

پاسخ به کشورهایی که افراد از آن خارج می‌شوند، مهاجر فرست گویند.

به کشوری که افراد به آن وارد می‌شوند، مهاجرپذیر گویند.

۱۵- به چه دلیل، مطالعه مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت، مهم است؟

پاسخ به دلیل اینکه اعضای یک خانواده با هم به دنیا نمی‌آیند و با هم از دنیا نمی‌روند (مگر در سوانح) ولی اغلب، اعضای خانوارها با هم مهاجرت می‌کنند و حتی در مواردی، چندین خانواده با کلیه ساکنان یک محل با منطقه به خاطر عامل یا عوامل مشترک جابه‌جا می‌شوند.

۱۶- آریایی‌ها به چه علت از شمال به جنوب دریای خزر مهاجرت کردند؟

پاسخ به علت سرما و از دست دادن چراگاه‌ها

۱۷- دلیل فرستادن قبایل کرد توسط شاه‌عباس به نواحی شمال شرقی چه بود؟

پاسخ برای حفظ مرزهای شمالی

۱۶- در دهه ۲۰، به چه دلیل روستاییان به شهرهای بزرگ مهاجرت کردند؟

پاسخ به علت نداشتن زمین و مشکلات اقتصادی

۱۷- چه عاملی موجب مهاجرت سیستانی ها به گرگان شد؟

پاسخ خشک شدن منابع آب منطقه سیستان که ناشی از بی توجهی به بند تاریخی هیرمند بود.

سفحه ۴۳ کتاب درسی

فعالیت ۷-۱

میزان رشد استان محل زندگی خود را از کتاب استان شناسی یا سایت مرکز آمار (درگاه آمار ملی ایران) کنید و آن را با کشور مقایسه کنید. وضعیت استان خود را از این نظر مورد بحث و گفتگو قرار دهید.

پاسخ (به عهده دانش آموز)

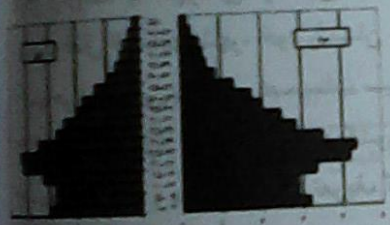
سفحه ۴۴ کتاب درسی

فعالیت ۷-۲

۱- با توجه به نقش و اهمیت اطلاعات و آمار در برنامه ریزی های اقتصادی و اجتماعی کشورها به عنوان مشاور خانواده، جایگاه سرشماری و جمع آوری اطلاعات را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهید.

پاسخ وضعیت سلامت پدر و مادرمان در آینده چگونه خواهد بود؟ سلامت کلی جامعه از نظر شایستگی اجتماعی و بیمه تضمین شده است؟ وضعیت اشتغال ما در پایان تحصیلات قابل پیش بینی است؟ وضعیت رفاه و تفریحی و امنیت ملی برای ما و فرزندانمان در آینده به چه سمت و سوی می رود؟ پاسخ به این سوالات تا حدودی از نظر تصمیم گیری در مورد نوع فعالیت و سرمایه گذاری و انتخاب رشته های مناسب تحصیلی جهت تأمین امنیت اقتصادی و رفاهی و سلامتی آینده به ما کمک می کند.

۲- به هرم سنی ایران در سال ۱۳۹۰ توجه کنید. گروه های سنی ایران را مورد بررسی قرار دهید.

پاسخ تقسیم بندی سنی جمعیت به زیرگروه های ۵ ساله است

و تا سن ۸۵ سالگی مورد بررسی قرار گرفته است.

کمترین جمعیت برای سن بالای ۸۵ سال است و تقریباً برای جنس مرد و زن تقارن وجود دارد. اما در سن بالا، تعداد زنان بیشتر است.

بیشترین جمعیت در کدام گروه سنی مشاهده می شود؟ این گروه سنی چه ویژگی هایی دارد؟

پاسخ بیشترین جمعیت در گروه سنی ۲۹-۲۵ سال است که پدیده تورم جوانی نامیده می شود (فعال). این وضعیت از نظر اقتصاددانان، «فرصت طلایی» است؛ زیرا این گروه دارای انرژی کار، استعداد فراوان تحصیلات بالا بوده و در نتیجه، سرمایه های علمی و اقتصادی کشور محسوب می شوند. که پتانسیل مثبتی جهت رشد و تعالی جامعه هستند.

چه مزایا و محدودیت هایی را برای کشور ما ایجاد می کنند؟

پاسخ اما این وضعیت در میزان مولید دهه های آینده مؤثر بوده و آن را افزایش می دهد (اثر گذار جمعیتی) و در حال حاضر نیز موجب بروز بیکاری خواهد بود که در صورت عدم تأمین شغل و کار، عوارض منفی انحرافات و اعتیاد و فقر و - نمایان خواهد شد.

با کمک هر یک از سئوالات پاسخ دهید.

هرم سنی دلمدارک

هرم سنی آندوزی

برای رشد تولید هر کدام کشور بیشتر است؟

پاسخ آندوزی

کدام کشور افراد سالمند بیشتری دارد؟ پاسدهای آن چیست؟

پاسخ آندوزی - هر چه تعداد افراد سالمند جامعه بیشتر باشد برای دولت هزینه‌های بالایی دربر دارد و جوان‌سازی جوان جامعه رو به کاهش و موجب کاهش رشد اقتصادی می‌شود.

کدام کشور فرصت جمعیت فعال اقتصادی بیشتر و چه مزایا و محدودیت‌هایی پیش رو دارد؟

پاسخ دلمدارک - نیروی نژاد نفس موجب رشد اقتصادی شده ولی سانسفه این نیرو بر دلیل کم تحرکی به تحت آموزش نیروهای با تجربه‌تر و شس تر قرار گیرد.

به نظر شما یک هرم سنی مطلوب (جمعیت مناسب برای حال و آینده) چه شکلی دارد به صورت شماتیک، و به مناسب جمعیتی رسم کنید. دلایل خود را از چگونگی رسم هرم سنی ارائه کنید.

پاسخ (به عهده دانش‌آموز)

تعلیمات ۶-۷

صفحه ۶۸ کتاب درسی

دبیره ویژگی‌های جمعیت استان خود بحث و گفت‌وگو کنید استان شما در مورد مهاجرت ترکیب سنی و نس چه وضعیتی دارد؟

پاسخ (به عهده دانش‌آموز)

تعلیمات ۴-۷

صفحه ۶۹ کتاب درسی

به اطلاعات داده شده از شهر آبهان توجه کنید. این اطلاعات، تغییرات جمعیتی این شهر را طی چند دهه نشان می‌دهد با توجه به سئوالات داد شده، با یکدیگر بحث و گفت‌وگو کنید؛ سپس پاسخ خود را ارائه کنید.

مهاجرت اجباری و اختیاری مربوط به چه سال‌هایی می‌باشد؟

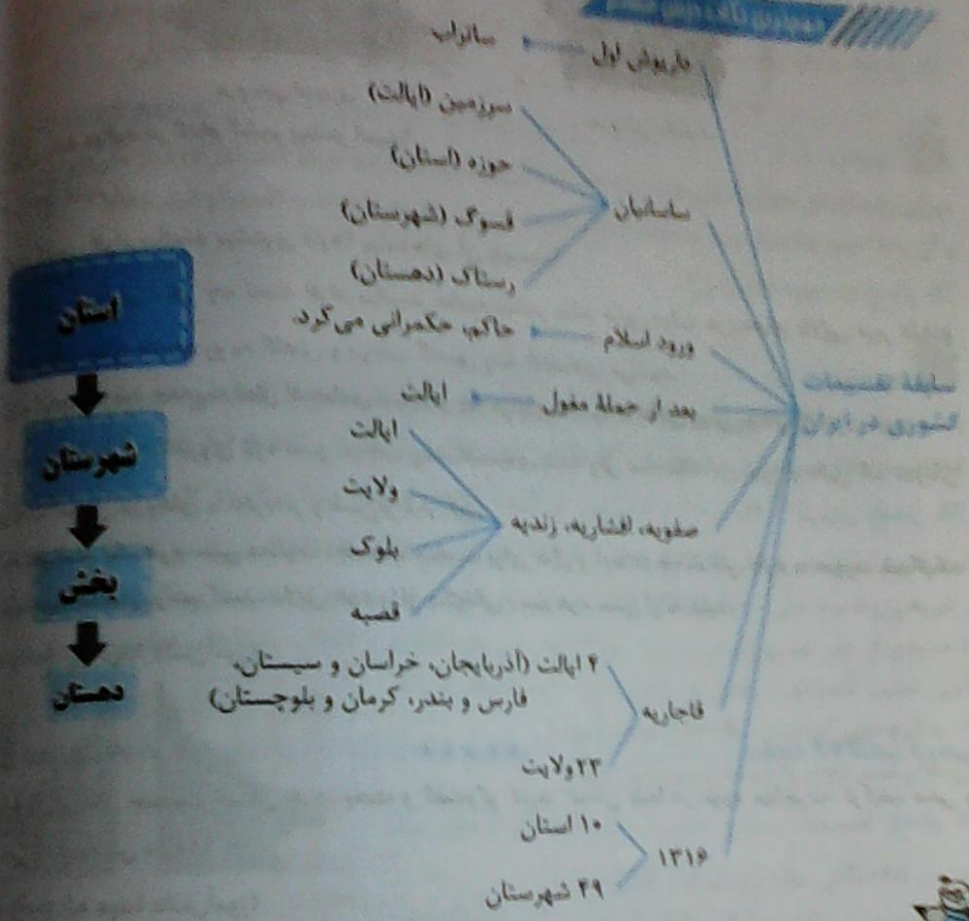
پاسخ ۱۳۱۷ و ۱۳۴۲ و ۱۳۵۹ و ۱۳۹۲

عوامل انسانی و طبیعی اثرگذار بر این نوع مهاجرت‌ها کدام است؟

پاسخ انسانی: بالاشگاه صادرات نفت، ایجاد منطقه آزاد اقتصادی

طبیعی: منابع نفت و شرایط مرزی و ...

ساختار تقسیمات کشوری ایران

۱- در زمان صفویه، افشاریه و زندیه، عناصر اصلی تقسیمات کشوری را به ترتیب بگویید.
 پاسخ: ایالت، ولایت، بلوک و قصبه

۲- خلیفه مسلمین برای هر شهر ..... تعیین می کرد. پاسخ: حاکم

۳- تعداد ایالت‌ها و ولایت‌های ایران در زمان فاجاریه چه تعداد بود؟

پاسخ: ایالت‌ها: ۱) آذربایجان، ۲) خراسان و سیستان، ۳) فارس و بندر و ۴) کرمان و بلوچستان
 ولایت‌ها: ۲۳

۴- به چه دلیل، مناسب‌تر است که کشور را به واحدهای کوچک‌تر تقسیم کنند؟
 پاسخ: اداره بهتر و به منظور عرضه خدمات مناسب‌تر و تأمین نیازهای مردم

۱- استان را تعریف کنید. **پاسخ** واحدی از تقسیمات کشوری است که با محدوده جغرافیایی معین از به هم پیوستن چند شهرستان هم‌جوار با توجه به موقعیتهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی تشکیل می‌شود. استان توسط استاندار اداره می‌شود.

۲- شهرستان را تعریف کنید. **پاسخ** واحدی از تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند بخش هم‌جوار تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، واحد متناسب و همگنی را به وجود آورده است. شهرستان توسط فرماندار اداره می‌شود.

۳- **پاسخ** واحدی از تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند دهستان هم‌جوار، شامل چندین مزرعه، مکان روستا و احياناً شهر تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، واحد همگنی را به وجود آورده است. بخش توسط بخشدار اداره می‌شود.

۴- از به هم پیوستن چند روستا، مکان و مزرعه هم‌جوار تشکیل می‌شود و از لحاظ محیط طبیعی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی همگن است و امکان خدمات‌رسانی و برنامه‌ریزی در سامانه و شبکه‌های واحد را فراهم می‌سازد. دهستان توسط دهیار اداره می‌شود.

فعالیت ۱-۸

صفحه ۶۰ کتاب درسی

صفحه خالی شناسنامه را با مشخصات خود پر کنید و نام هر یک از تسبیحات ذکر شده را با توجه به صفحه اول شناسنامه خودتان تکمیل کنید.

پاسخ (به عهده دانش‌آموز)

فعالیت ۲-۸

صفحه ۷۵ کتاب درسی

با توجه به مطالب کتاب استان‌شناسی خود: ۱- به طور گروهی، نقشه استان خود را ترسیم و شهرستان‌های آن را مشخص کنید.

۲- با مراجعه به بخش تقسیمات کشوری، وضعیت محل زندگی خود را از نظر قرارگیری در شهرستان، بخش، روستا، و شهر، مشخص و مانند تصاویر بالا، برای هر کدام نقشه‌های تهیه کنید.

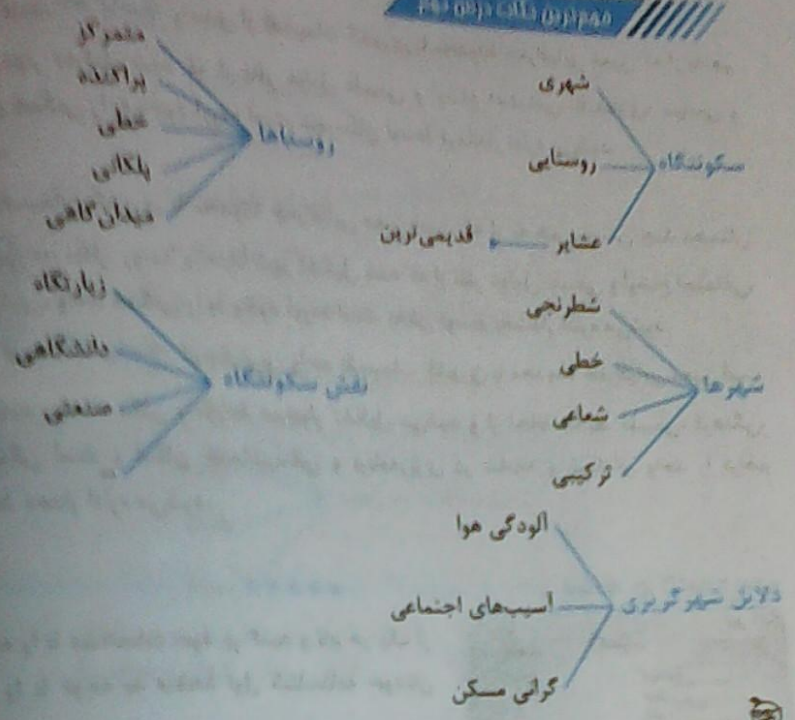
۳- با مراجعه به سایت اینترنتی استانداری یا اداره سیاسی محل زندگی خود، جدیدترین تغییرات تقسیمات کشوری استان خود را تهیه و به کلاس گزارش کنید.

پاسخ (به عهده دانش‌آموز)

سکونتگاه‌های شهری و روستایی

درس نهم

مهمترین نکات درس نهم

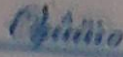

- ۱- سکونتگاه را تعریف کنید. **پاسخ** محلی است از نظر مجموع مسکن که عوامل طبیعی و انسانی در شکل‌گیری آن نقش دارند. هر شهر و روستا یک سکونتگاه است.
- ۲- **پاسخ** بیشترین اهمیت را در شکل‌گیری سکونتگاه‌ها دارد. **پاسخ** آب
- ۳- چرا آب در هر مکان، عامل مهمی است؟ **پاسخ** تمایل انسان به کار کشاورزی و ساکن شدن به صورت دائم در مکان
- ۴- عوامل اثرگذار در پیدایش و تغییرات به وجود آمده در سکونتگاه‌ها کدامند؟ **پاسخ** آب، خاک و شیب زمین
- ۵- چه عاملی سبب از بین رفتن شهر بیشاپور شد؟ **پاسخ** جنگ و بیماری
- ۶- **پاسخ** قدیمی‌ترین نوع سکونتگاه در ایران شناخته شده است. **پاسخ** سکونتگاه عشایری
- ۷- سکونتگاه عشایری به چه شیوه‌ای است؟ **پاسخ** در این شیوه زندگی، سکونت و یک‌دلشیری دیده نمی‌شود. عشایر به طور مستقیم از منابع طبیعی استفاده می‌کنند.

Handwritten notes and calculations at the bottom of the page.

پاسخ

- ۱- ايلات عمده ايران کدامند؟ **پاسخ:** ايل سون، پشتياري، قشقايي و ترکمي
- ۲- روستا چه مکانی است؟ **پاسخ:** محلی است که فعالیت اغلب ساکنان آن به زمین وابسته است و بیشتر وابستگی به کشاورزی و دامداری اشتغال دارند.
- ۳- فواید و مشکلات روستا چیست؟ **پاسخ:** فواید: آب و هوای پاک، اوضاع زندگی بهتر و سالم تر. مشکلات: مرشد خدماتی نظیر بیمارستان، فروشگاه و حمل و نقل عمومی، کمتر و محدودتر است.
- ۴- اجزای سکونتگاه های روستایی شامل چه چیزهایی می باشد؟ **پاسخ:** خانه ها، مزارع، چراگاه ها، باغ ها، مکان های عمومی، مساجد، میدان ها، شبکه معابر یا راه ها.
- ۵- اجزای سکونتگاه های شهری شامل چیست؟ **پاسخ:** کاشانه ها، خیابان ها، میدان ها، مکان های آموزشی و تفریحی، دانشگاهی، بازار و مراکز درمانی.
- ۶- در روستای ..... خانه ها با فاصله از هم قرار دارند. **پاسخ:** پراکنده
- ۷- روستاهای متمرکز تحت تأثیر ..... است. **پاسخ:** پدیده های اطراف خود.
- ۸- چند سال برای روستای متمرکز ذکر کنید. **پاسخ:** روستاهایی که در منطقه ساحلی و با کناره رود قرار دارد و با در امتداد یک جاده شکل می گیرد.
- ۹- به چه دلیل شکل برخی از شهرها به صورت ترکیبی است؟ **پاسخ:** به دلیل اینکه این شهرها در دوره های مختلف گسترش پیدا کرده اند.
- ۱۰- به چه شهرهایی در ایران کلان شهر می گویند؟ **پاسخ:** شهرهایی که بیش از یک میلیون جمعیت داشته باشند، می گویند.
- ۱۱- شهرها به دلایل ..... و ..... مورد توجه مهاجران است. **پاسخ:** امکانات - تسهیلات
- ۱۲- مشکلات و نارسایی هایی شهرها در چه زمینه هایی است؟ **پاسخ:** اجتماعی و اقتصادی و زیست محیطی
- ۱۳- با ذکر مثال، نقش های مختلف شهرها را بیان کنید. **پاسخ:** قم و مشهد دانشگاهی، تهران و تبریز صنعتی، اصفهان و اراک
- ۱۴- چه نکاتی را درباره نقش سکونتگاه ها باید رعایت کرد؟ **پاسخ:** اغلب سکونتگاه ها چند نقش دارند و این نقش ها را با هم ایفا می کنند.
- ۱۵- نقش سکونتگاه در چهره و سیمای آنها منعکس می شود. سیمای سکونتگاه صنعتی یا سکونتگاه دانشگاهی متفاوت است. ممکن است نقش سکونتگاه در طول زمان تغییر کند یا تکامل و توسعه یابد، مثلاً سکونتگاه صنعتی به تدریج نقش های اداری و سیاسی را نیز بر عهده بگیرد.
- ۱۶- شهرگرایی را تعریف کنید. **پاسخ:** با توجه به مشکلات شهرهای بزرگ در سال های اخیر، از جمله آلودگی هوا، گرانی مسکن و سبب های اجتماعی، حرکت جمعیت از شهرهای بزرگ به مکان های کوچک تر یا روستاها آغاز شده است. این پدیده را «شهرگرایی یا مهاجرت معکوس» می گویند.

فعالیت ۹-۱

به تصاویر مربوط به دو سکونتگاه توجه کنید. چه عاملی بر چگونگی گسترش این سکونتگاه‌ها اثر دارد؟ این عامل بر چگونگی گسترش این سکونتگاه‌ها، چه تأثیری داشته است؟

- ۱) پاسخ (به عهده دانش آموز)
- ۲) پاسخ (به عهده دانش آموز)

صفحه ۲۸ کتاب درسی

پلان شهر تهران

روستای هیر لرزین

فعالیت ۹-۲

به نظر شما، در کدام مناطق جغرافیایی ایران، روستاهای متمرکز و در کدام مناطق، روستاهای پراکنده وجود دارند؟

پاسخ - مشرق، مناطق غربی و مرکزی و شمالی و شمال شرقی و مشرق و جنوب

به دلیل دفاع و امنیت - آب (چشمه و قنات - قومیت و ...)

پراکنده - شمال، به خصوص گیلان و مناطق دیگری مثل بندرعباس، میناب و شبگرد

به دلیل مزارع - مرابده دقیق بودن حدود مزارع، نزدیکی مزارع به محل سکونت - سهولت در تردد - بودن در کشت

صفحه ۳۰ کتاب درسی

فعالیت ۹-۳

در کلاس خود، دو گروه مخالف و موافق زندگی در شهرهای بزرگ را تشکیل دهید روی تخته کلاس، ستون رسم کنید. دلایل موافقت هر گروه را از نوع زندگی مورد نظر بنویسید. در پایان، نظرات خود را جمع‌بندی کنید. پاسخ (به عهده دانش آموز)

صفحه ۳۵ کتاب درسی

فعالیت ۹-۴

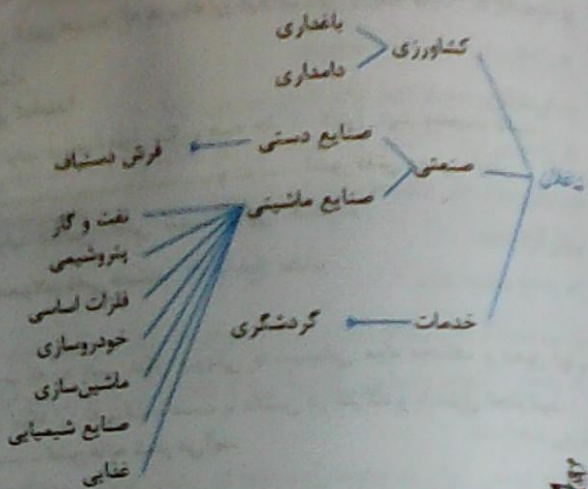
۱- با توجه به وضع جغرافیایی و یا نقش سکونتگاه، جدول زیر را کامل کنید. پاسخ

وضع جغرافیایی	نقش سکونتگاه	نمونه	وضع جغرافیایی	نقش سکونتگاه	شهر
قرار گرفتن در کنار دریا	بندری	بندرعباس	تراکم جمعیت	اداری و سیاسی	تهران
چشمه آب معدنی	توریستی	سرعین	نظامی	سیاسی	پیرانشهر
حرم مقدس	زیارتگاهی	قم	تاریخی	تاریخی	همدان
معادن	معدنی	سرچشمه	بنایی تاریخی	بنایی تاریخی	شیراز
دانشگاه‌های بزرگ	دانشگاهی	تهران	صنعتی	صنعتی	اصفهان

۲- شغل بیشتر مردم شهر و یا روستایی که شما در آنجا زندگی می‌کنید، چیست؟ چه امکان یا وضعی در محل زندگی شما به چشم می‌خورد که سبب روی آوری مردم به این شغل یا شغل‌ها شده است؟ توضیح دهید. پاسخ (به عهده دانش آموز)

مهمترین شاخه‌های تولید

- ۱- زمینه‌های رسیدن به توسعه پایدار چیست؟
- ۲- پاسخ: سازه‌های فعالیتهای انسان در مکان، براساس توان محیط می‌تواند از صناعات ناشی از بهره‌گیری نسل از محیط بکاهد و زمینه رسیدن به توسعه پایدار را فراهم سازد.
- ۳- راجع مناسب برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار کدام است؟
- ۴- پاسخ: شناخت توان‌های جغرافیایی و درک صحیح ظرفیتهای محیطی ایران.
- ۵- کشاورزی را تعریف کنید. ۶- پاسخ: برای رفع نیاز به غذا شکلی از رابطه بین انسان و محیط طبیعی ایجاد شد است که آن را کشاورزی می‌نامند.
- ۷- فعالیت‌های کشاورزی را نام ببرید. ۸- پاسخ: رزاعت، باغداری و دامداری.
- ۹- چه محصولاتی در ایران کشت می‌شود؟
- ۱۰- پاسخ: انواع غلات، حبوبات، سبزیجات و محصولات چالبی، سبزیجات و محصولات صنعتی.
- ۱۱- مشکلات تولیدات زراعی و دلیل واردات برخی محصولات چیست؟ ۱۲- پاسخ: محدودیت در منبع آب و خاک، بهره‌وری کم، وجود آفات و خسارات طبیعی، نوسانات آب‌وهوایی و بی‌ثباتی در قیمت محصولات.
- ۱۳- اختلاف شدید در روزانه و سالانه در نواحی مختلف ایران، سبب ایجاد تنوع فراوان در تولیدات باغی شده است.
- ۱۴- پاسخ: درجه حرارت

- ۸- در کشور ما چه مزیت‌هایی به تولیدات باغی وجود دارد؟
پاسخ امکان کشت انواع گوناگون سردسیری، نیمه گرمسیری و گرمسیری
- ۹- تولیدات باغی چه فوایدی دارند؟ چند نمونه نام ببرید.
پاسخ از مهم‌ترین اقلام صادراتی کشور هستند که هر ساله از فرایلی وارد کشور می‌کنند مانند پسته و خرمای ایرانی که در جهان بی‌همتاست.
- ۱۰- مزایای استفاده از کشت گلخانه‌ای کدامند؟
پاسخ کاهش مصرف آب، تولید در همه طول سال و همه جا، کنترل بهتر وضعیت کشت
- ۱۱- صنایع غذایی در _____ و _____ کشور نقش مهمی دارند.
پاسخ اقتصاد غذایی - اشتغال - تولید ناخالص داخلی - نسبت غذایی - صادرات
- ۱۲- _____ از تولیدکنندگان محصولات دامی هستند. **پاسخ** صنایع
- ۱۳- صنعت را تعریف کنید.
پاسخ مجموعه فعالیت‌هایی است که به تغییر شکل فیزیکی یا شیمیایی مواد مختلف و تبدیل آن‌ها به محصولات جدید منجر می‌شود. این تغییرات با دست یا ماشین در کارگاه و یا مثل اجتمالی
- ۱۴- بخش صنعت، _____ و _____ کشورها به شمار می‌آید.
پاسخ محرک اصلی رشد - موفقیت و نوآوری
- ۱۵- بخش صنعت در _____ و _____ سهم قابل توجهی دارد.
پاسخ تجارت - تحقیق - توسعه - بهره‌وری
- ۱۶- صنایع به چند دسته تقسیم می‌شوند و هر یک را تعریف کنید.
پاسخ صنایع دستی عمدتاً با استفاده از مواد اولیه بومی و به کارگیری ابزار و وسایل ساده سنتز
- فستی از مراحل اساسی تولید و به ساخت محصولی منجر می‌شود که در هر واحد آن دقیق هری و حالت فکری صنعتگر به گونه‌ای تحلی می‌یابد.
- صنایع شامسی شامل صنایع نفت و گاز، پتروشیمی، فلزات اساسی، خودروسازی، ماشین‌سازی، شیمیایی و صنایع غذایی می‌شود.
- ۱۷- صنایع مربوط به فلزات اساسی شامل چه فلزهایی است؟
پاسخ آلومینیوم، مس، سرب و روی
- ۱۸- بزرگ‌ترین بخش صنعتی بعد از نفت و گاز، کدام است؟ و تولیداتش چیست؟
پاسخ صنایع پتروشیمی، انواع لاستیک، پلاستیک، شوینده، چسب، کود، رنگ، آلیاف مصنوعی
- ۱۹- صنعت _____ می‌تواند فرصت‌های شغلی بسیاری برای کشور فراهم سازد.
پاسخ خودروسازی
- ۲۰- در کشور ما چه معادنی داریم؟ در کدام استان‌ها بیشترین شاغلان بخش معدن را دارند؟
پاسخ معادنی مانند نفت، گاز، بوکسیت، مس، روی، سرب، سنگ آهن و - استان‌های یزد، کرمان، اصفهان

۱۱
۱۲
۱۳

۲۱- به چه فعالیت‌هایی، خدمات می‌گویند؟

پاسخ: به زنجیره فعالیت‌های مالی، مدیریتی، بهداشتی، آموزشی، انتظامی، اطلاعاتی، گردشگری، تجارت و بازرگانی که به طور غیرمستقیم در بهبود کیفیت و کیفیت تولیدات کشور مؤثرند، خدمات می‌گویند.
۲۲- گردشگر در ردیف شغل‌های ..... و ..... است.

پاسخ: بردآمد- پاک- کم‌هزینه

۲۳- گردشگری چه مزایایی برای کشور میزبان دارد؟

پاسخ: می‌تواند اشتغال‌زایی، توسعه و رونق اقتصادی و ارتباطات جهانی سازنده ایجاد کند.

۲۴- کشور ما از نظر جاذبه‌های طبیعی در رتبه ..... و از نظر جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در رتبه ..... جهانی قرار دارد.

پاسخ: پنجم - دهم

۲۵- سه مورد از توانایی‌های ایران برای گسترش گردشگری را بیان کنید.

پاسخ: ۱) موقعیت ریاضی کشورمان و گستردگی آن در عرض جغرافیایی باعث تنوع اقلیمی و چشم‌اندازهای طبیعی شده است.

۲) تنوع زیستی ایران یا وجود زیست‌بوم‌های بسیار گوناگون و جانوری در کشور برای گردشگری علمی و طبیعت‌گردی بسیار مناسب است.

۳) در کشور ما بیش از ۱۶۰ نوع صنایع دستی وجود دارد که این توانمندی، گردشگران خاص خود را دارد.

۴) تنوع قومی و فرهنگی در کشور که به همراه خود مجموعه‌ای از آیین‌ها، لباس‌ها، خوراکی‌ها، آهنگ‌ها، مراسم و گویش‌های محلی را ایجاد کرده و زمینه‌های گردشگری اجتماعی- فرهنگی را فراهم آورده است.

۵) یکرصدی طبیعی این سرزمین، برخوردار از موقعیت دریایی و خشکی، وجود کوه‌های بلند، دشتهای وسیع، سواحل گوناگون و بیابان‌های شگفت‌انگیز گردشگری زمین‌گردی (ژئوتوریسم) را ایجاد کرده است.

۶) وجود تمدنی با ریشه‌هایی در اعماق تاریخ، از هزاره‌های قبل از میلاد تاکنون، کشور ما را به یکی از دستانگاه‌های تمدن بشری تبدیل نموده است که پیامد آن، وجوه بیش از یک میلیون اثر باستانی و تاریخی در کشور است. این توانمندی، جاذب میلیون‌ها گردشگر، محقق و علاقه‌مند از داخل و خارج کشور است.

۷) وجود مراکز گوناگون فرهنگی مانند موزه‌ها، جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها، مراکز درمانی و ... که هرکدام مقصد ساری از گردشگران داخلی و خارجی است.

۸) وجود مراکز ارزشمند دینی، مذهبی، زیارتگاهی و اماکن مقدس کشور

مشاهده ۱۹۹ کتاب درسی

*****

فعالیت ۱-۱

۱- علت و تنوع پراکندگی محصولات باغی و زراعی را در استان خود بررسی کنید.

۲- آیا در استان محل زندگی شما کشت گلخانه‌ای رواج دارد؟ چه نوع محصولی در آنجا کشت می‌شود؟

پاسخ: (به عهده دانش‌آموز)

فعالیت ۲-۱۰

صفحه ۴۰ کتاب درسی

- ۱- در استان محل زندگی شما کدام گروه از تولیدات دامی و صنایع غذایی وجود دارد؟
  - ۲- آیا ارتباطی بین توان محیطی محل زندگی شما با این فعالیت‌ها وجود دارد؟
- پاسخ (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۳-۱۰

صفحه ۴۱ کتاب درسی

- کدام صنایع دستی در محل زندگی شما پررونق است؟ چرا؟
- پاسخ (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۴-۱۰

صفحه ۴۲ کتاب درسی

- در استان شما کدام صنایع ماشینی وجود دارد؟ دلایل تولید این محصولات را بیان کنید.
- پاسخ (به عهده دانش آموز)

فعالیت ۵-۱۰

صفحه ۴۳ کتاب درسی

- ۱- با توجه به جاذبه‌های گردشگری ایران، هریک از تصاویر بالا را شماره‌گذاری نمایید.
پاسخ (به عهده دانش آموز)
- ۲- در استان محل زندگی شما چه جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و فرهنگی وجود دارد؟ آنها را در کلاس ارائه نمایید.
پاسخ (به عهده دانش آموز)
- ۳- به منظور حفظ و نگهداری این جاذبه‌ها چه اقداماتی می‌توان انجام داد؟
پاسخ (وضع قوانین و استخدام افرادی جهت حفظ و نگهداری - افزایش فرهنگ مردم - مرمت و بازسازی)